

55

8

Խ Ո Ս Դ Ո Վ,

Կ Ա Մ

ԲԵՐԶՐԵՄԻՏ ԽԵՅՏԵՌՆԻԿԵԼ,

[Բարոյական ծաղրներ, Կղալոյ կրթութեան համար]
Ղեկնա, 1850

75-7466

1996-42 8

Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

ՊՐ. ԱՏՈՄ, ազնուական հողատեր մը :

ՌՈՒԲԷՆ, իր մեծ որդին 14 տարւան :

ՎԱՐԴ, պզտիկ որդին, 13 տարւան :

ԽՈՍՐՈՎ, ազնուականի տղայ մը, Ռուբենին տարիքով :

ՄԻՀՐԱՆ, իր եղբայրը, Վարդին տարեկից :

ՍԱՐԳԻՍ

ԳՐԻԳՈՐ } ՊՐ. Ատոմին կալուածապահին տղաքը :

ՀՐԱԶԵԱՅ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ, ՊՐ. Ատոմին ծեր հաւատարիմ ծառան :

ԹԱԴԷՈՍ, տան ծառայ :

Տեսարանը ՊՐ. Ատոմին դեղի տան մեծկակ մէկ խցին
մէջն է, որուն քովէն ալ դուռ կայ : Պատուհանները
տախտակէ փեղկ ալ ունին :

Խ Ո Ս Ր Ո Վ,

Կ Ա Մ

Ի Ե Ր Չ Ր Ե Մ Ի Տ Խ Ե Յ Տ Ե Ռ Ե Կ Ե Ը Լ,

Տ Ե Ս Ի Լ, Ե.

ԹԱԴԻՈՍ, «Եղանի ղ լրայ հարարալի արշալի արշանի
անի, զարանի ի զհարի ա ի զհարի»:

Որչափ փնտռեմ, որչափ համրեմ, պարապ է.
միշտ պակաս է. միշտ պակաս. թագաւորն ու ձիւ
աւոր մը չկայ: Պարոնը գալու ըլլայ նէ՛ ինչ աղմուկ
պիտի փրթի. անշուշտ ամենուն կասկածն իմ վրաս
պիտի իյնայ. եւ թէ որ հացս չեմ կորսնցրներ նէ՛
շատ բան է: Ինչ ընեմ, ո՛ւր փնտռեմ, որո՛ւ հար-
ցրեմ: Ի վերայ այսր ամենայնի ժամ մը յառաջ
ամբողջ եղած պիտ'որ ըլլան, որ Պարոնը կը խաղար:
Անկէ վերջն ո՛վ եկաւ...: Տղաք մտան ելան. բայց
ինչպէս կրնայ ըլլալ որ իրենք առած ըլլան: Սակայն
մէյ մը հարցընեմ: (Դո՛ւրս ելելու լրայ՝ Պր. Արո՛ն
իւր արանի, որն որ ներս իւր հոնէր:) Տէր Աստուած.
Պարոնը կու գայ:

Տ Ե Ս Ի Լ, Բ.

ՊՐ. ԱՏՈՄ, ԹԱԴԻՈՍ

ՊՐ. ԱՏՈՄ չէլ ղ Թարգմանի նայելու, որն որ այլայլած
անշարժ իւր կէտայ:

Ինչ բան կայ, ինչո՛ւ ախպէս այլայլած, ապշած
կը կենաս:

ԹԱԴԻՈՍ աւելի այլայլելու:

Բան չկայ, Պարոն, չեմ այլայլած:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ի՞նչպէս չես այլայլած. մէյ մը հայլին նայէ, եւ
րեւոյ գոյն չկայ, բոլոր մարմնովդ կը դողդողաս...
Ի՞նչ կ'ընէիր կոր:

ԹԱԴԻՈՍ լախաւով մը:

Ճարտարակին արձանները կը շակէի:

ՊՐ. ԱՏՈՄ «Էղնէն» քիչ երեւելու առ նայելով:

Աս ի՞նչ է. երկու արձան պակաս է:

ԹԱԴԻՈՍ

Ես ալ անոնք փնտռելու վրայ էի:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ. քիչ մը յառաջ ամբողջ էին:
Հոս ո՞վ եկաւ:

ԹԱԴԻՈՍ

ՊՐ. Ռուբէն եւ ՊՐ. Վարդ իրենց ընկերներովը
մէկ երկու անգամ եկան գացին:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Քանի՜ անգամ ըսած էի որ հոս չխաղան: Բայց
ապահոյցով ես որ իրենցմէ ուրիշ մարդ ներս չմտաւ:

ԹԱԴԻՈՍ

Հրամե՛ր էք, տան մէջ իրենցմէ ու Յովհաննիսէն
ուրիշ մարդ չկար:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Հա՛, Վարդը կու գայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՆԱԽԸՆԹԱՑՆԵՐՆ ՈՒ ՎԱՐԴ

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Իմ հոս չեղած ատենս՝ դուք հոս եկեր գացեր
էք, մէջերնէդ ճարտարակին արձանները խառնող եղա՞ւ:

ՎԱՐԴ

Հրամե՛ր էք, Խոսրով ու Միհրան քիչ մը խաղացին:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ձեզի չէի՞ ապսպրած որ ճարտարակիս չդպչիր:

ՎԱՐԴ

Պատուէրնիդ իրենց զրուցեցինք, բայց բանի տեղ
չդրին. հազիւ քիչ մը խաղալէն ետեւ կըցանք զի-
րենք համոզել որ հոսկից ելլեն, պարտեղ երթան:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Հետերնիդ չորսերնէդ զատ մարդ կ'ա՛ր:

ՎԱՐԴ

Հրամեր էք, Սարգիսը, Գրիգորն ու Հրաչեան ալ
մէկտեղ էին. սակայն իրենք չխառնեցին: ... Բայց
ի՞նչ կայ որ, սիրելի հայր. բա՛ն մը եղեր է:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Թագաւորն ու ձիաւոր մը պակսեր է:

ՎԱՐԴ

Շատ բան. ո՛վ կրնայ առած ըլլալ: Գետինն
ինկած կամ կահի մը տակ մնացած չըլլան:

ՊՐ. ԱՏՈՄ՝ Թարգման:

Մէյ մ'ալ աղէկ մը չորս կողմը փնտռէ:

ԹԱԴԷՈՍ

Պա՛րոն, խցին մէջ տեղ չմնաց որ չնայիմ, կահ
չմնաց որ մէկ դի չառնեմ՝ չփնտռեմ. անկարելի է
որ բան մը մնացած ըլլայ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ՝ Վարդին:

Դուն ընկերներուդ քովը գնա, եւ կերպով մը
հարցու որ առնող կայ մի: Բայց քաղաքավարու-
թեամբ ու խոհեմութեամբ: Ըսէ որ արդեօք մէջեր-
նէն մէկը անմտադրութեամբ կամ սխալմամբ՝ ճար-
տրակի արձաններն առած է:

ՎԱՐԴ

Գլխուս վրայ, ամէն կերպով կը ջանամ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Բանը քու վրադ առ. ըսէ որ եթէ չեն գըտ-
նուիր նէ, հայրս ինծի կը սրգողի:

ՎԱՐԴ

Շատ աղէկ: (Կ'երթայ:)

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Թադէոս, գնա Յովհաննէսն ինծի խաւրէ: (Թադէոս կ'երթայ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Դ.

ՊՐ. ԱՏՈՄ Է՛ք ի՛նչ Վերլէ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

ՊՐ. ԱՏՈՄ ի՛նչ ի՛նչ ի՛նչ ի՛նչ:

Կորսուած արձաններն ըստ ինքեան հոգս չէ. բայց ո՞վ ըրած ըլլալը կ'ուզեմ իմանալ: Թէ որ որդւոցս ընկերներէն մէկն է նէ, պէտք է որ քովերնէն հեռացընեմ: ... Բայց ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ: ... Ինչ որ է նէ, Յովհաննէս անշուշտ իր հնարագէտ ու ծաղրասէր բնութեամբը գողն երեւան հանելու հնարք մը կը գտնէ:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

Զի՞ն ուզեր էք, Պարոն:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Հա՛, եկուր նայիմ. ճարտրակիս արձաններէն երկու հատը կորսուեր է:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

Ի՞նչ կ'ըսէք, Պարոն, ո՞վ կրնայ առած ըլլալ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ես ալ անոր համար զբեզ կանչեցի, որ նայինք ու գողը կամ ըստ պատահման առնողը գտնենք:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

Մէկու մը վրայ կասկած ունի՞ք:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Բան մը չեմ կրնար ըսել. տղաք մտեր ելեր, խաղացեր են. բայց որո՛ւն վրայ կրնամ կասկածի երթալ:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

Արդեօք թաղէոս . . . : Բայց քանի որ տան մէջն է նէ, վրան ամենեւին անհաւատարմութեան նշան մը տեսնուած չէ : Ի վերայ այս ամենայնի պէտք է որ քննութիւն ըլլայ . ես ալ յանձն կ'առնեմ որ քննութիւնն ինծմէ սկսի :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ձեմ ուզեր որ շատ շուկ ելլէ . կը բաղձայի որ առանց այնպիսի քննութեան ու շփոթութեան բանը լմննայ :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԴԻՄԻՏՐԻԷ :

Բաղձանքնիդ կը կատարուի, Պարոն . միայն թէ տղաք բոլոր հոս ժողովին . թէ որ առնողն իրենցմէ մէկն է նէ՝ անշուշտ կը յայտնուի :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Աղէկ . բայց խոհեմութեամբ, չըլլայ որ իրենց ծնողացը հետ գլխու ցաւ մ'ունենամ : Անոր համար յառաջ մէյ մը դուրսը նայէ :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

Կրնաք ապահով ըլլալ, Պարոն, որ ընելիքս ամենեւին մէկու մը պատուոյն վնաս չի հասցընէր . բայց ի գողցողէն, որն որ պէտք է յայտնուի եւ իր գործողութեան ամօթը կրէ : (Դժուար է'եւէ) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ե .

ՊՐ. ԱՏՈՄ, ՌՈՒԲԷՆ

ՌՈՒԲԷՆ ԴԻՄԻՏՐԻԷ :

Սերելի հայր, վարը տղոց մէջ մեծ շփոթութիւն մ'եղաւ : Ամէնքն ալ Վարդին հարցմունքին վրայ իրար անցան ու տրտմեցան . բոլորն ալ կ'ուզեն գալ հրամանոցը առջեւն իրենք զիրենք արդարացընել : Բայց ամենէն աւելի խոտրով շատ այլայլեցաւ, բռնով որ իրեն մեծ նախաափնք է որ զինքը գողի տեղ կը դնեն :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Չեմ կարծեր որ վարդ անպատշաճ ու անխոհեմ խօսք մ'ըսած ըլլայ :

ՌՈՒԲԷՆ

Չէ, որչափ որ կարելի է նէ՝ զգուշութեամբ խօսեցաւ. բայց խոսքով լսելուն պէս՝ շուտ մը բռնկեցաւ, եւ անմիջապէս կ'ուզէր ձգել երթալ. սակայն եղբայրը զինքը մէկդի առնելով՝ համոզեց որ կենայ : Ի վերայ այսր ամենայնի չի հանդարտիր եւ կը սպառնայ որ հօրը զըռցէ :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Հայրը տունը չէ, ես զինքն արդէն յառաջագոյն պիտի տեսնեմ, բանը կը հասկըցընեմ :

ՌՈՒԲԷՆ

Ի՞նչ որ է նէ, ամէնքն ալ կ'ուզեն զալ՝ իրենք զիրենք արդարացընել :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Արդարացընել հարկաւոր չէ. որովհետեւ ամենեւին մէկու մը վրայ կ'ստեղծ չունիմ :

Տ Ե Ս Ի Լ . Գ .

ՊՐ. ԱՏՈՄ, ՌՈՒԲԷՆ, ՎԱՐԴ, ԽՈՍՐՈՎ, ՄԻՀՐԱՆ,
ՍԱՐԳԻՍ, ԳՐԻԳՈՐ, ՀՐԱԶԵԱՅ

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Բարո՛վ եկաք, յիրեւիքս. ի՞նչպէս էք, աղէկ էք :

ՄԻՀՐԱՆ

Շատ աղէկ ենք եւ հրամանոցը ծառայելու պատրաստ :

ԽՈՍՐՈՎ

Պարոն, վարդ զըռցեց որ հրամանոցը ճարտարակի արձաններէն երկու հաար պակսեր է : Ասոր վրայ շատ կը ցաւինք. բայց կը յուսանք որ վրանիս կ'ստեղծի չէք երթար : Ես գոնէ ինծի ու եղբօրս երաշխաւոր կ'ըլլամ :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Աստուած պահէ : Ի՛նչպէս կրնայի ձեզի պէս բարեկիրթ երիտասարդներու վրայ կասկած ունենալ : Կը յուսամ միանգամայն որ Վարդ անբաղաքաւարութիւն մ'ըրած չըլլայ :

ՄԻՀՐԱՆ

Չէ, ամենեւին . միայն բաւ որ երկու արձան պակսեր է եւ հարցուց որ արդեօք մէջերնէս մէկը տեղ մը դրած կամ կողմ մը ձգած եւ կամ անմտադրութեամբ հետն առած է : Ես ամենեւին չեմ գիտեր :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ասոր վրայ ապահով եմ : Բոլոր յանցանքն իմ որդիքներուս է, որ անոնցմով խաղալ տուին :

ՍԱՐԳԻՍ

Զմեղ կը ճանչնաք, Պարոն . գիտէք որ ես ու եղբարքս հոս եկած ատեննիս բանի մը չենք դպչիր :

ԳՐԻԳՈՐ

Թէ որ այնպէս բան մ'ընէինք նէ, տներնուս դռնէն ներս մանելու չէինք :

ՀՐԱՉԵԱՅ

Կ'ուզէք նէ, Պարոն, ապահով ըլլալու համար վրանիս փնտուեցէք : Ես իմ կողմանէս պատրաստ եմ :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Հատ աղէկ, զաւկըներս : Արդէն իմ միտքս յայտնեցի, որ մէջերնէդ ամենեւին մէկու վրայ կասկած չունիմ : Բայց չեմ ալ գիտեր որ ի՛նչ ըսեմ : Կորսուած բաները՝ ոչինչ բան մըն են . ի վերայ այսր ամենայնի ի՛նչ եղած ըլլալը կ'ուզէի իմանալ :

ԽՈՍՐՈՎ

Աւելի պզտիկ բան ալ ըլլար, չէինք յանդգներ առնելու : Բայց . . . երբ որ տան մը մէջ սպասաւոր կ'ըլլայ նէ, բան մը ապահով չէ : Օրինակի աղագաւ մեր տունը՝ որչափ բան կը պակսի. եւ ամէն անգամ կամ ծառայի մը կամ աղախնոյ մը քովէն կ'ելլէ :

ՎԱՐԴ

Մեր սպասաւորներուն վրայ ամենեւին ասանկ դէպք մը պատահած չէ:

ՌՈՒԲԷՆ

Ես ամենուն համար ալ երաշխաւոր կ'ըլլամ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ՝ ԽՈՍԻՆԷՆ:

Թէպէտ ես ալ սպասաւորներուն վրայ ապահով եմ. բայց թէ որ հոս եղած ատենդ՝ մէկու մը վրայ բան մը տեսած ես նէ, զրուցէ:

ԽՈՍՐՈՎ

Չէ, չէ: . . . Ստոյգ է որ մենք պարտէզ երթալու ատեն՝ Թադէոս ներս մտաւ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Անոր համար ես երաշխաւոր կ'ըլլամ. երկու տարի է որ քովերնիս է, ամէն բան ձեռքն է, եւ շատ անգամ առիթ ունէր առանց իմացուելու աւելի մեծագին բաներ գողնալու. եւ երբեք բան մը պակասած չունի:

ԽՈՍՐՈՎ

Ո՛վ գիտէ մեր երթալէն ետեւ ուրիշ ո՛վ ներս մտաւ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Կրնայ ըլլալ. անոր համար կ'ուզեմ աւելի ճշդիւ քննել: Դուք քիչ մը ատեն հոս կրնաք զբօսնուլ

ԽՈՍՐՈՎ

Հրաման տուէք, Պարօն, որ ես երթամ: (Ռոտ-քէնէն) Գիտե՞ս վերարկուս ո՛ւր է:

ՌՈՒԲԷՆ

Յովհաննէս վերցուց. իրեն հարցընելու է:

ՄԻՀՐԱՆ

Հայրերնիս բսաւ որ իրիկունը կու գայ զմեզ կ'առնէ. ոտքով այնչափ տեղ ի՛նչպէս պիտ'որ երթանք:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Չէ, հիմա երթալ չ'ըլլար. օդը շատ տաք է:

Հայրդ խոստացաւ որ իրիկուան կերակուրը քովերնիս կ'ուտէ. պէտք է որ դուք ալ կենաք: (Դուքս կ'ելէ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ի.

ՆԱԽԸՆԹԱՑՆԵՐԸ Բայ Է ՊՐ. ԱՏՈՄԷՆ

ԽՈՍՐՈՎ՝ Ռուբենիս ու Վարդիս:

Շատ կը զարմանամ որ ինչպէս Հայրերնիդ մեր վրայ (դինիս ու Եղբայրը կը ցոյցեն) այնպիսի կասկած կրնայ ունենալ: Ինչպէս կրնայ ըլլալ որ մեզի պէս ազնուական տղաք բան դողնան:

ՎԱՐԴ

Ինչ կ'ըսես, Խոսրով. ձեր վրայ ո՞վ կասկած ունեցաւ: Նայէ հոս քանի հոգի ենք. մէջերնէս մէկը, ես ալ եղբայրս ալ առանց մտադրութեան դրպաննիս կրնայինք դնել. հօրս ըսածն աս է: Գողնալու վրայ ամենեւին խօսք չկայ:

ԽՈՍՐՈՎ

Ինչո՞ւ պիտի չըլլայ: Ստորին աստիճանի մարդկան զաւակներ (Սարգիսն է՝ անոր Եղբայրը կը նայի) կրնան ասանկ բան ընել. բայց այնպիսի տղաք ալ մեր մէջը մտնելու արժանի չեն:

ՍԱՐԳԻՍ

Անտարակոյս խօսքը մեր վրայ է: Նայուածքդ ան կը ցուցնէ: Բայց ես ալ քեզի յայտնի կը զրուցեմ որ ստորին աստիճանի մարդիկներու մէջ շատ անգամ ազնուամիտ անձինք կը գտնուին, եւ մարդս չէ թէ միայն ծննդեամբ՝ հապա իր վարմունքովն ալ ազնուական կ'ըլլայ:

ԽՈՍՐՈՎ

Ստուգիւ շատ աղուոր կը խօսիս. բայց քու բոլոր ճոռոմաբանութեամբդ եւ ազնուական վարմունքովդ՝ քաղաք գտնուած ատեննիս՝ մեր ընկերութեան մէջ չէիր կրնար մտնել. հոս գեղն ուրիշ բան է:

ՌՈՒԲԷՆ

Թողութիւն կ'ընես, շատ անգամ հօրս մօրս բերնէն լսած եմ որ ասանկ (երեւեալ էլ քաւրէ) բարեկիրթ տղոց հետ տեսնուելնուս վրայ շատ դժէն է. եւ խիստ շատ անգամ մեզի ըսած են որ Երանի թէ քաղաքն ալ իրենց հետ մէկտեղ ըլլայիք:

ՎԱՐԴ

Ստոյգ այնպէս է. եւ ես փորձիւ կը տեսնեմ որ իրենք շատ աւելի աղէկ կրթուած են քան թէ քաղաքին մէջ ունեցած շատ ընկերներնիս:

ՄԻՀՐԱՆ՝ ԽՈՐՈՎԷՆ:

Այսօր չեմ գիտեր ինչ եղեր ես, միշտ անխոհեմ ու անքաղաքավարական խօսքեր կը զրուցես:

ԽՈՍՐՈՎ

Դուն ալ չափէն աւելի խոհեմութեամբ ու քաղաքավարութեամբ կը խօսիս: Անտարակոյս գիտեմ որ դուն ալ ինծի պէս կը մտածես, բայց չես համարձակիր յայտնելու: Չե՞ս գիտեր, մայրերնիս միշտ ինչ կը զրուցէ. դուն ալ ինծի պէս շատ անգամ բերնէն լսած պիտ'որ ըլլաս, թէ Ստորին աստիճանի մարդիկ միշտ ստորին աստիճանի եւ անարդական գործքեր կ'ընան գործել:

ՌՈՒԲԷՆ

Ի՛նչ, ուրեմն կը կարծես որ աս իմ բարեկամներս կ'ընան ուրիշին բանն առնել, գողութիւն ընել:

ԳՐԻԳՈՐ

Բան մը գիտե՞ս, կամ մէջերնէս մէկուն՝ ճարտարահին մօտիկնալը տեսա՞ր, համարձակ ըսէ:

ՀՐԱՉԵԱՅ

Իսկ ես տեսայ որ Խոսրով բոլոր արձանները մէկիկ մէկիկ առած կը զննէր:

ԽՈՍՐՈՎ Եւ ցոյրէ եւ լրան լաւիլ ի՞նչ. միտնէրն ու
 «Դժ ի՛նչն ու զինքն էլ բանին:

Ի՛նչ ըսիր, հիմա զքեզ...:

ՌՈՒԲԷՆ

Կեցիր, գիտցած ըլլաս որ իրեն դպչիս նէ՝ ինծի հետ խօսք կ'ունենաս:

ՍԱՐԳԻՍ

Ես ալ հոս եմ. թէ որ պզտիկ եղբօրս բան մ'ընես նէ, ստուգիւ կ'ըսեմ՝ ոչ աղնուականութիւն կը նայիմ, ոչ մեծութիւն:

ԽՈՍՐՈՎ

Ինք զինքս անպատուած կը սեպէի՝ թէ որ ձեզի պէս ստորին աստիճանի մարդկան հետ կուռի բըռնուէի:

ՎԱՐԴ

Անշուշտ աւելի մեծ պատիւ մը չէր քեզի պզտիկ տղայ մը ծեծելը:

ԽՈՍՐՈՎ

Չեմ կրնար համբերել որ ուրիշն իմ պատուոյս նախատինք բերող խօսք ըսէ:

ՌՈՒԲԷՆ

Խօսողը տղայ մըն է, որուն որ պէտք է ներել ճշմարտութիւնն ըսելը:

ԽՈՍՐՈՎ

Ճշմարտութիւն, ճշմարտութիւն. ի՞նչ կ'ուզես ըսել:

ՎԱՐԴ

Աս կ'ուզէ ըսել որ արձանները զննեցիր:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը.

ՆԱԽԸՆԹԱՑՆԵՐԸ ԵՒ ՊՐ. ԱՏՈՄ

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ի՞նչ բան կայ, զակըններս. ձայներնիդ չորս կողմը բռներ է. վէճերնիդ ի՞նչ բանի վրայ է:

ԽՈՍՐՈՎ

Կը յուսամ, Պարոն, որ ձեր կալուածապահին

տղոց ինծի ըսած նախատական խօսքերն անպատիժ չէք թողուր :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Շատ կը զարմանամ ըսածիդ վրայ . իրենց բերնէն երբեք մէկու մը դէմ նախատական խօսք լսած չեմ : Բայց ի՞նչ զրուցեցին :

ՌՈՒԲԷՆ

Խոսքովին իրենց վրայ ցուցուցած արհամարհանքը կրել չուզեցին , աս է բոլորը :

ՎԱՐԴ

Սիրտը կը նեղանայ որ մեր ընկերներն իրեն պէս ազնուականի տղաք չեն :

ՍԱՐԳԻՍ

Որովհետեւ կը զրուցէր որ մենք ստորին աստիճանի մարդկան զաւակ ըլլալովնիս՝ աւելի մեր վրայ կրնայ կասկած ըլլալ , պատասխան տուի որ հասարակ մարդիկներու մէջ ալ շատ ազնուամիտ անձինք կը գտնուին :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ասոր վրայ չեմ կարծեր որ տարակոյս ունենաս , Խոսքով :

ԽՈՍՐՈՎ

Չէ . բայց սա պզտիկը կ'ուզէր ըսել որ յանցաւորն ես եմ :

ՀՐԱԶԵԱՅ

Ուրիշ բան չզրուցեցի բայց եթէ որ Խոսքով արձանները զննեց եւ նայեցաւ . եւ ինք ասոր վրայ ուզեց զիս ծեծել :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Պարապ խօսք պիտ'որ ըլլայ . ասանկ բան բարեխրատ երիտասարդի մը եւ ոչ մաքէն կրնայ անցնիլ :

ՅՈՎՀԱՆՆԻՍ

Հապա՛ ամէն աքաղաղները կը խօսին եւ իրար կը հասկընան. բանն ան է որ մարդիկ ալ անոնց լեզուն հասկընան:

ՎԱՐԴ

Նայինք սա բոլոր ճարտարութեամբդ արձաններն երեւան կրնաս մի հանել:

ՅՈՎՀԱՆՆԻՍ

Ամէն բանէն յառաջ պէտք է որ սենեակը մութ ըլլայ:

ՌՈՒԲԷՆ

Հուտ մը փեղկերը կրնանք գոցել: (Տղոցօք ոմանք պատուհանները կ'երթան եւ փեղկերը կը գոցեն, ոմանք ալ խողովին ծածկոցը +իւ օր կը բանան կը նային. միայն խորով տեղը կը կենաց եւ +իւ օր այլայլութիւն կը ցոյցընէ: Յովհաննէս դուրս կ'ելլէ:)

ՄԻՀՐԱՆ

Ստուգիւ աս աքաղաղը տարբեր կերպարանք մ'ունի. նայեցէք աչուրներն ինչպէս սուր է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՛նչ, կը հաւտաս որ Յովհաննիսին ըսածին պէս բան մը կրնայ ընել: Ես չեմ հաւտար:

ՌՈՒԲԷՆ

Ես ալ չեմ հաւտար: Բայց նայինք Յովհաննէս ինչ պիտ'որ ընէ. անշուշտ ծիծաղելու բան մը պիտի հանէ:

ԽՈՍՐՈՎ

Ուրեմն՝ դո՛ւն ալ չես հաւտար որ աքաղաղն այնպիսի զօրութիւն մ'ունենայ: Ան ծեր շատախօսին վրայ ինչչափ պիտի ծիծաղիմ: (Սենեակը կը փակեն:)

ՅՈՎՀԱՆՆԻՍ Ներսիսեան՝ ծանրութեամբ օր:

Այսպէս աղէկ է: Ով որ մաքուր խիղճ ունի նէ՛ մօտ դայ. որուն որ խիղճն անմաքուր է նէ՛ խցէն դուրս ելլէ եւ աքաղաղիս զօրութենէն դողայ: (Վո-

զովը կ'առնէ սենեակին ասենէն հոսի կողմը ինչ ասնի:) Հիմա դուք, Պարոնիկներ, մէկիկ մէկիկ եկէք, ձեռուրնիդ լաթին տակ խօթեցէք. աքաղաղը շօշափեցէք եւ շօշափած ձեռուրնիդ կոնակնիդ բռնելով՝ քովէ քով անշարժ կեցէք: Թէ որ կորսուած արձանները ձեզմէ մէկուն քովն է նէ, աքաղաղս իր ձայնովը զանիկա կ'իմացընէ: (Յովհաննէս անիմալի խօսքեր ինչ խօսի, եւ Կողոց նշան կ'ընէ որ ըսածը խաբարէն. Բայց զիջէրնէն զին սկսել չ'ողեր:)

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Աս ի՛նչ է. կարծես թէ մէջերնէդ ամենեւին մէկը մաքուր խիղճ չունի. հա՛ նայինք, սկսեցէք:

ՀՐԱԶԵԱՅ ինչ լուր, յետք լաթին ասի ինչ խօթէ եւ ասալուր ինչ շօշափէ:

Հա՛, հա՛, չխօսի՛ս. ահաւասիկ, արձանները գողցողն ես եմ, զըսեցէ նայիմ:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

Մարդու պէս շօշափեցէք. հա՛ սանկ. հիմա ձեռուրնիդ կոնակնիդ դրէք: Մէկ կողմը կեցէք:

ՌՈՒԲԷՆ նշանակէ՛ն ի՛նչէն եւ հրաշխայնի Կուր ինչ ինչոյ:

Ես ալ չեմ եղեր:

ՎԱՐԴ՝ նշանակէ՛ն:

Չխօսի՛ս. մարդ ես նէ՛ ըսէ որ գողցողն ես եմ:

ՄԻՀՐԱՆ

Չկան պէս լուռ կը կենայ: (Չեւքը ինչակը չիդնէր:)

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

Ձեռուրնիդ կոնակնիդ: (Մարգէն եւ Գրիգոր զխօսելով ինչ հրաշխայնի որ յառաջ երթայ: Խօսքով դժոռաբար ինչ ջրացնէ:)

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Խաղը մ'աւրեր. յառաջ եկուր:

ԽՈՍՐՈՎ

Տղոց հետ տղայ պէտք է ըլլալ: (Մարգէն եւ Գրիգոր ալ կ'երթան:)

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

Չեռուընիդ կռնակնիդ: (Տղա՛ մեծ, մեծիկն ինչ
«իսին Բարձրայայն թեթաղի»):

Պ. ԱՏՈՄ

Կամ արձաններն ասոնցմէ մէկուն քով չէ, կամ
քու աքաղաղդ իր զօրութիւնը բոլորովին կորսուն-
ցըցեր է:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

Չէ, չէ: (Տղայ) Պարօնիկներ, անշարժ կեցեք.
իմ աքաղաղս միշտ մի եւ նոյն զարմանալի աքա-
ղաղն է: Չեռուընիդ առջեւ մի բերեք: (Ո՛հ, Կե-
ղեքն ինչ շարժին): Տեղերնէդ մի շարժիք, ըսի. ապա
թէ ոչ՝ ամէն բան տակն ու վրայ կ'ըլլայ: (Պր.
Արմէն) Պէտք է որ ես երթամ լոյս բերեմ եւ ա-
րուեստս ուրիշ կերպով մը փորձեմ: (Գլուխը շարժե-
լով): Ասոր մէջ ծածուկ բան մը պիտ'որ ըլլայ: Շնորհք
ըրէք, աղէկ միտ դրէք որ աս Պարօնիկները աե-
ղերնին հանդարտ կենան ու կարգերնին չփոխեն:
(Գլուխը կ'ըլլէ):

ՌՈՒԲԷՆ

Արդեօք ի՞նչ պիտ'որ ընէ: Նայինք ի՞նչպէս գլուխ
պիտ'որ ելլէ:

ՀՐԱՉԵԱՅ

Պարօն, մէյ մը աքաղաղին կրնամ նայիլ:

Պր. ԱՏՈՄ

Չէ, ամենեւին տեղերնէդ մի շարժիք:

ՍԱՐԳԻՍ

Քիչ մը չե՞ս կրնար համբերել:

ՎԱՐԴ

Ես թող չեմ տար որ քովիններս տեղերնէն շար-
ժին:

ԽՈՍՐՈՎ

Բայց գիտե՞ք աս անհամ խաղը համբերութիւնս
կը հասցընէ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Քիչ մ'ալ համբերեցէք, անշուշտ ալ շատ չի-
քշեր:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ յիւրե ճրագով ներս ին հոնի է- հրաւելին
հօգեմալով:

Չեռուընիդ ասդի՛ն: Չէ, ան ձեռքը չէ: Կռնըկի
ձեռուընիդ նայիմ: — Դուք չէք եղեր, մէկդի դացէք:

ՀՐԱՉԵԱՅ յիւրե ին նայի է- ին սիտի պարտալ:

Տէր Աստուած, աս ի՛նչ է. ձեռքս խափշկի ձեռ-
քի պէս սեփ սեւ է եղեր: (Տղաք չկրնալով հաս-
բել՝ ասեմին ալ մէկէն ի՛րողէն յեռուընին նայիլ:)

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Բարեմալով:

Չեղի հանդարտ կեցէք, ըսի: Բոլոր աշխատու-
թիւնս պարապ պիտի հանէք: (Տղաք ին հանդարտին,
է- մէկէն մէկէն ին նայի:)

ՌՈՒԲԷՆ

Գարշ. իմ ձեռքս ալ սեւցեր է:

ՎԱՐԴ

Աղտոտ Յովհաննէս. իմ ձեռքս ալ, իմ ձեռքս ալ:

ՄԻՀՐԱՆ

Ան դարչելի՛ աքաղաղին ես ի՛նչ ըսեմ, բոլոր
զգեստիս թեւն ալ աղտոտեր է:

ՍԱՐԳԻՍ

Չեմ գիտեր ծիծաղիմ, չէ նէ բարկանամ:

ԳՐԻԳՈՐ

Նայինք սա աղտոտ խաղին ծայրն ո՛ւր պիտ'որ
երթայ:

ԽՈՍՐՈՎ՝ Բարձրահոգեմալով:

Իմ ձեռքս մաքուր է մնացեր:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ մէկէն զգեալէն ին Բա՛նի է- ին խնչէ:

Ուրեմն՝ դուք էք եղեր, արձանները ձեր քովն ես
եղեր: Շուտով դուրս հանեցէք, չէ նէ՛ արուեստիս
զօրութեամբն երեսնիդ ու բոլոր մարմիննիդ անանկ կը
սեւցընեմ, որ կեանքերնուդ մէջ միշտ սեւ կը մնաք:

ՄԻՀՐԱՆ

Ի՛նչ, եղբայրս սեւ:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

Հո՛, սեւ, ածխոյ կամ խափշկի մը պէս:

ՎԱՐԴ՝ ԽՈՍՐՈՒՄ:

Թէ որ առած ես նէ, դուրս հանէ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ՝ ՅԱՆՆԵՍ:

Ըրածիդ աղէկ միտ դիր:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

Աղէկ գիտեմ, Պարոն, որ իր քովն է, իմ աբուետոս չիկրնար սխալիլ: Թէ որ դուրս չիհաներ նէ, պէտք է որ վրան քննութիւն ընեմ. բայց ան առեն՝ վայ՛ իրեն, ստուգիւ պէտք է որ սեւնայ:

ԽՈՍՐՈՒՄ՝ Գոյնը նիւթ է՝ չիմեմ:

Ա՛րդեօք առանց մտադրութեան... դուցէ սխալմամբ քովս մնացած ըլլայ: (Գրպանները ինչ հայի:)... Ստոյգ է... պէտք է խոստովանիմ որ ձեռքս առած կը խաղայի: (Իբրեւ ինչ գրպանին ըստ պարտականութեան պէտք է պէս:) Իրօք ալ քովս են եղեր: Որո՛ւն մտքէն կրնար անցնիլ: (Տղա՛ իրա՛ր կ'անցնին, չիմեմ՝ ինչ ըսելիքն չեն գիտեր: Սորէն է՝ Գրեգոր Գեղեցիկը ինչ բանան:)

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Յո՛վհաննէս, լոյսն ու աքաղաղը դուրս տար: (Կա-
մայ:) Որո՛ւն քովը գտնուածք ծառայք չիմանան:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

Գլխուս վրայ: (Դուրս կ'ելլէ:)

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Զակրններս, դացէք վարը ձեռուրնիդ աղէկ մը լուացէք, որ վրանիդ գլխինիդ չաղտոտի: (Տղա՛ դուրս կ'ելլէ:) Խոսրով՝ քու ձեռքդ մաքուր է, դուն կրնաս հոս կենալ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

ՊՐ. ԱՏՈՄ, ԽՈՍՐՈՎ

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Խոստով, բրածիգ վրայ չէս ամբշնար: Դուն՝ որ քիչ մը յառաջ ընկերներուդ ազնուական չըլլալէն կ'ամբշնայիր, իրենց պէս տղոց հետ գտնուիլդ քեզի նախատինք կը սեպէիր. աս բրածիգ կարծեմ քու ազնուականութեանդ պատիւ ըլլալու գործ մը չէ:

ԽՈՍՐՈՎ չէ՛րէւէ՛:

Թողութիւն տուէք, Պարօն... ձեռքս առած... կը խաղայի... առանց միտ դնելու... չգիտնալով... չեմ գիտեր ինչպէս եղեր է:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ասոնք բոլոր պարապ, շինծու խօսքեր են: Կարծեմ քեզի վրագ նայէ ըսուած ատեն՝ գրպաններուդ մէջ կրնայիր փնտռել: Թէ որ նոյն ատեն քովէդ ելլէր նէ, անմտադրութեամբ եղած բան մը կը սեպուէր, ուստի եւ գիւրաւ Թողութիւն կ'ընդունէիր: Իսկ հիմա:

ԽՈՍՐՈՎ

Ստոյգ կ'ըսեմ, Պարօն: Իսկզբան քովս մնացած ըլլալը չէի գիտեր: Ետքը երբ որ իմացայ նէ՝ ամբշնայ գուրս հանելու, որ չըլլայ թէ վրաս կասկածի երթըցուի:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Վարդին ձեռքովն անանկ կերպով մը հարցընել տուի, որ կարծեմ ամբշնալու պատճառ մը չկար:

ԽՈՍՐՈՎ

Նոյն ատեն մտքէս ելած էր:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Բայց գրպանիդ մէջ ըլլալնին գէթ ան ատեն կը յիշէիր՝ երբ որ աքաղաղին դպչելէն, ձեռքդ վրան քսելէն զգուշացար:

ԽՈՍՐՈՎ

Ո՞վ ըստա որ չդպայ, ձեռքս վրան չքսեցի: Ստու-
գիւ . . . :

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Բաւական է. ձայնդ քաշէ. գողութեանդ վրայ
տուտըռուցութիւն ալ մ'աւելցըններ: Գիտցած ըլլաս
որ մելութիւնը միշտ կաղ է. մարդս որչափ որ ծա-
ծուկ պահելու ջանայ, միշտ կը յայտնուի եւ յան-
ցաւորը խայտառակ կ'ընէ: Բայց նայէ, անով բռնուե-
ցար՝ որով որ կ'ուզէիր յանցանքդ ծածկել: Թէ որ
ձեռքդ աքաղաղին վրայ քսած ըլլայիր, քու ձեռքդ
ալ սեւցած կ'ըլլար: Բայց որովհետեւ կը տարա-
կուսէիր որ գուցէ Յովհաննիսին բրածն իրօք կա-
խարդութիւն է, անոր համար աքաղաղին ձեռք
չդպցուցիր. եւ ասով ամենուն առջեւը խաղք ու
խայտառակ եղար: Սակայն չարիքին՝ իսկզբան դար-
ման տանելու է. անոր համար առ իրիկուն հայրդ ե-
կած ատեն՝ ամէն բան իրեն կը պատմեմ:

ԽՈՍՐՈՎ արդ Ի՛նչո՞ւ:

Կ'աղաչեմ, Աստուած սիրէք նէ, հօրս մի զրու-
ցէք. վրաս ինչ պատիժ կը դնէք նէ, սիրով կը կա-
տարեմ, միայն հայրս չխմանայ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Չէ, պէտք է որ ըսեմ. աւելի աղէկ է որ հիմա
խմանայ ու դարման տանի, քան թէ այնպէս մեծ-
նալով՝ իր անուան նախատինք ըլլաս:

ԽՈՍՐՈՎ

Կը խոստանամ, կ'երդնում որ մէյ մ'ալ ասանկ
բան չիպատահիր:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Գուցէ մինչեւ հիմա հազար անգամ ասանկ խոս-
տումներ բրած ես: Այսօրուան գործողութեանդ ա-
մէն պարագաներն ինծի գուշակել կու տան որ ա-
սիկա առջի գողութիւնդ չէ:

ԽՈՍՐՈՎ

Չէ, ստուգիւ առջի անգամն է եւ վերջին անգամը պիտ'որ ըլլայ: Առած ատենս՝ կը կարծէի որ արձանները պարզապէս խաղալիկ մըն են: . . . Ո՛հ, կ'աղաչեմ, առ անգամ միայն հօրս մ'ըսէք: Ուրիշ անգամ վրաս ասանկ բան մը տեսնելու կամ լսելու ըլլաք. . . : (Լալէն ու հեծեծանէն յայնչ կը կորի:)

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Թէ որ ես չզրուցելու ալ ըլլամ, ինչպէս կրնամ արգելուլ որ ուրիշները չիմացնեն. որովհետեւ Յովհաննէս եւ բոլոր ընկերներդ գիտեն: Քանի որ միտքս կու գայ նէ, ես կ'ամբշնամ: Բայց ըսէ տեսեմ. սա առած արձաններդ ի՞նչ պիտի ընէիր. ամենուն առջջեւը չէիր կրնար խաղալ. գուցէ կ'ուզէիր ծախել կամ ուրիշին պարգեւ տալ:

ԽՈՍՐՈՎ

Ես ալ չեմ գիտեր: Աչքիս աղուոր երեւցան, առի գրպանս դրի, միայն առնելու համար:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Խոսրով, Խոսրով. հաւատա ինծի, մեծ վտանգի մէջ ես: Այսպէս առանց ընելիքդ գիտնալու ուրիշներուն բանն առնել: Բայց ստոյգ ըսէ. ասիկա առջի անգամն է:

ԽՈՍՐՈՎ ստորի լալով:

Չ. . . չէ. ընկերներէս շատ անգամ պզտիկ մզտիկ խաղալիկներ առած եմ. . . եւ որովհետեւ երբեք չ'այտնուեցան, անոր համար այսօր ալ կարծեցի թէ չ'իմացուիր:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ասիկա զիս աւելի կը վախցընէ: Բայց ըսենք թէ մարդիկ չ'իմանան. Աստուած ալ չ'իմանար: Սակայն եղածն եղած է. եւ գուցէ այսօրուան գէպքը քեզի օգտակար կ'ըլլայ, թէ որ ինչպէս որ պէտք է նէ՝ պատժուիս:

ԽՈՍՐՈՎ

Պարոն, դարձեալ կ'աղաչեմ: Աստուծոյ սիրոյն համար՝ միայն հօրս մ'ըսէք: Ուրիշ ինչ պատիժ ըլլայ նէ՝ սիրով կը կատարեմ: Որու որ կ'ուզէք նէ՝ ըսէք. մօրս ըսէք. դաստիարակիս ըսէք. ստուգիւ խիստ մարդ է, բայց աւելի կ'ուզեմ որ ինք իմանայ՝ քան թէ հայրս:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Լա՛ւ. աս անգամ հօրդ բան մը չեմ ըսեր. բայց աւելի հօրդ համար, որպէս զի չայլայլի, քան թէ քեզի համար: Միայն թէ աս օրերս անգամ մը պէտք է որ դաստիարակիդ հետ ինծի դաս, եւ քիչ մը յառաջ ըրած խոստմունքդ՝ անոր առջեւն ալ ընես: Ես ալ իրեն կ'աղաչեմ որ վրադ աղէկ զգուշութիւն ընէ, եւ աս տեսակ փոքր բան մ'ալ տեսածին պէս՝ այսօրուան դէպքը չէ թէ միայն հօրդ, հապա հրապարակաւ ամենուն պատմէ: Ասոր կը հաւանիս:

ԽՈՍՐՈՎ

Հրամեր էք, ամենայն սիրով: Ինչպէս ըսի, ինչ պատիժ կ'ուզէք նէ՝ տուէք, ինչ թէութիւն կ'ուզէք նէ՝ դրէք. պատրաստ եմ ամէնն ալ կատարելու: Բայց ինչպէս ընեմ, թէ որ ձեր որդիքը, մէկալ ընկերներս, կամ ծառաներնէդ մէկն ըսելու ըլլայ նէ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Ար տեսնե՞ս, որդեակս. նայէ մէկ յանցանք մը ինչչափ անհանգստութիւն, որչափ անձկութիւն կը պատճառէ. մարդս պակսութիւն մ'ըրած ատեն մեծութիւնը չիճանչնար. բայց ետքը չարաչար կը զգայ: Ինչ որ է նէ՝ կը ջանամ որ ծածուկ մնայ. բայց...

ԽՈՍՐՈՎ

Շնորհակալ եմ. բոլոր կենացս մէջ ձեզի երախտադէտ կ'ըլլամ. երբէք աւ ըրած շնորհքնիդ չեմ մոռնար:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Բայց մէկ թէուծիւն մ'ալ կը դնեմ: Պէտք է որ որդւոցս ընկերներէն՝ զիրենք արհամարհելուդ եւ կասկածելի ընել ջանալուդ համար՝ թողուծիւն խնդրես:

ԽՈՍՐՈՎ

Գլխո՛ւս վրայ. կը ճանչնամ որ պատժոյ արժանի եմ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Յանցաւոր ու պատժոյ արժանի ըլլալդ խոստովանիլը բաւական չէ. պէտք է որ ինք զինքդ ուղղելու ջանաս: Մէյ մը մտածէ որ բարձրամտութեանդ եւ ուրիշներն արհամարհելուդ համար՝ հիմա ինչչափ պէտք է որ արհամարհուիս: Ար տեսնե՞ս հիմա հասարակ մարդու զաւկրներն իրենց վարմունքովը քեզմէ սրչափ վեր են:

ԽՈՍՐՈՎ

Իրաւունք ունիք:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Թէ որ քու ուղղութեանդ չբաղձայի, մէյ մ'ալ թող չէի տար որ տունս ոտք կոխես: Սակայն կ'ուզեմ իմանալ որ խօսք կը բռնես: Բայց այսչափս բաւական է, ընկերներդ կու գան:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե.

ՆԱԽԸՆԹԱՑՆԵՐԸ, ՄԻՀՐԱՆ, ՌՈՒԲԷՆ, ՎԱՐԴ,
ՍԱՐԳԻՍ, ԳՐԻԳՈՐ, ՀՐԱԶԵԱՅ

ՄԻՀՐԱՆ ԷԼՔՐԸ ԼԵ՛՛՛՛՛՛՛ ԼԵ՛՛՛՛՛՛՛:

Ի՛նչ ըրիր, անամօթ. հայրս իմանալու ըլլայ նե՛ս ի՛նչ պիտ'որ ըսէ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Անմտադրութիւն՝ ըսեմ, թեթեւամտութիւն՝ ըսեմ, ես ալ չեմ գիտեր, բան մըն է ըրեր է. ետքը ամբչցեր է խոստովանելու: Ինչ եւ իցէ, եղածն եղած է: Պէտք է մոռնալ: Բայց զձեզ արհամարհ-

հէն (Երէ՛ օրաւ Կողոյ) եւ յանցանքը ձեր վրայ ձգել ուզելը՝ չեմ կրնար այնպէս դիւրաւ ներել:

ՍԱՐԳԻՍ

Պարոն, իր տեղը ես հրամանոցմէ թողութիւն կը խնդրեմ: Ընկերութեան մէջ ասանկ դէպքեր յաճախ կը պատահին, այսպիսի բաներուն ամենեւին միտ դնելու չէ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Խոսքով, ահաւասիկ՝ ազնուամտութիւն սորվէ:

ԳՐԻԳՈՐ

Ասիկա խօսք ընելու բան մը չէ. եղածն ալ մարդու մը չենք ըսեր: Անանկ չէ՞ մի, Հրա՛չեայ, դուն ալ մէկու մը չես զրուցեր:

ՀՐԱՉԵԱՅ

Ստուգիւ չէ. ապա թէ ոչ՝ թէ որ եղածին համար Խոսքով յանդիմանութիւն կամ պատիժ մ'առնելու ըլլար նե՛՛ ստուգիւ շատ կը տրտմէի:

ԽՈՍՐՈՎ՝ Իրեհայ և Բերնեհայ Եւ Յիւսէփեհայ Եւ Բիւրի:

Ո՛րչափ զիս կ'ամբչցընէք, ո՛րչափ կը խոնարհեցընէք: Աս ձեր ազնուական վարմունքն՝ ինծի ամէն պատժէն աւելի սատիկ պատիժ է: Ուրեմն այսօրուան իմ գէշ վարմունքիս վրայ մէկու մը բան չէք ըսեր:

ՍԱՐԳԻՍ

Կրնաս բոլորովին ապահով ըլլալ:

ԽՈՍՐՈՎ

Հազիւ կրնամ համարձակիլ ձեզի աղաչելու որ ասկէ վերջը միշտ բարեկամ մնանք:

ԳՐԻԳՈՐ

Քու բարեկամութիւնդ մեզի միշտ բաղձալի է:

ՄԻՀՐԱՆ

Բայց, Խոսքով, գիտնաս որ ամէնքը լռելու ալ ըլլան, ես չեմ լռեր: Այսպէս ամենուն առջեւ խայտառակ ըլլալ:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Չեմ կարծեր որ անանկ բան ընես. թէ որ մենք ամենքս իրեն ներեցինք, դուն ալ պէտք է որ բրածը մոռնաս: Բայց ուրիշ աւելի օգտակար եւ եղբայրական սիրոյ աւելի համաձայն բան մը կրնաս ընել: Գուն իրեն վրայ տեսուչ եղիր. եւ երբ որ ուրիշ անգամ ասանկ յանցանքի մը մէջ իյնալու ըլլայ նէ, ինձի ըսէ. ան տտեն այսօրուան բրած յանցանքին պատիժն ալ կ'ընդունի: Բայց կը յուսամ որ խօսք կը բռնէ, եւ մէյ մ'ալ ասանկ բան չ'ըներ:

ԽՈՍՐՈՎ

Ստուգիւ կը բռնեմ. այսպիսի բան անշուշտ մէյ մ'ալ չիպատահիր:

ՊՐ. ԱՏՈՄ

Նայէ որ խօսքդ բռնես, եւ որպէս զի բռնես՝ այսօրուան դէպքը միշտ աչքիդ առջեւն ըլլայ:

ՀՐԱՉԵԱՅ

Խօսքդ բռնէ, հա՛. չէ նէ՝ Յովհաննէս զքեզ ստուգիւ սեփ սեւ կ'ընէ:

U 6 9 0 1 2

4 5 6 7 8

U 6 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8

U 6 9 0 1 2

U 6 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8

U 6 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8

U 6 9 0 1 2

U 6 9 0 1 2

U 6 9 0 1 2

U 6 9 0 1 2

U 6 9 0 1 2

U 6 9 0 1 2 3 4 5 6 7 8

U 6 9 0 1 2

Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ :

ՍԵՊՈՒՀ }
ՄԵՍՐՈՊ } ԻՐ յՐԴԵՔԸ :

ԿԻՐԱԿՈՍ, ՏԵՐ աղքատ մը :

ՊՐ. ԲԱՐԱՆՄ }
ՊՐ. ՆԵՐՍԵՀ } ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄԻՆ բարեկամները :

Տեսարանը ամառանոցի մը սրահին մէջն է :

Ս Ե Պ ՈՒ Հ

Կ Ա Մ

ՍՈՒՏՕՐՈՅՑ ՔՂԳԱՅԵԱՆ

Տ Ե Ս Ւ Լ Ե

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ, ՍԵՊՈՒՀ, ՄԵՍՐՈՊ

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ ՍԵՊՈՒՀԸ ԼՅԵԼԷ:

Սիրելի զաւակս, քու վրադ շատ գոհ եմ. մեր առջի ծառան՝ Կիրակոսին ըսածներէն իմացայ որ դուն վրան մեծ հոգ ունիս եւ իրեն ամէն կերպով կ'օգնես եղեր: «Հրեշտակ մըն է, որ իմ երջանկու թեանս վրայ կը հսկէ, ըսաւ. բայց չեմ կրնար անունն ըսել, գաղտնի պահելու խօսք եմ տուեր», Տարակոյս չունիմ, սիրելի Սեպուհ, որ ան ըսած հրեշտակը դուն ես: Այսպէս քու զբօսանացդ համար տուած ստակս աղքատներուն օգնելու համար գործածելդ՝ շատ մեծ ուրախութիւն պատճառեց ինծի. Աստուած ալ աղքատներուն տուածդ հարիւրապատիկ կը հատուցանէ քեզի:

ՍԵՊՈՒՀ

Աս բանիս մէջ կը ջանամ ձեռքէս եկածին չափ հրամանոցը գեղեցիկ օրինակին հետեւիլ, սիրելի հայր:

ՄԵՍՐՈՊ ԻՆՔԷ ԻՐԷՆ:

Ի՜նչ, Սեպուհ թող պիտի տայ որ հայրս կարծէ թէ....:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ՝ ՄԵՐՈՊԷՆ:

Դուն ալ, տղաս, ան լուռ ու ծածուկ բնութիւնդ մէկդի ձգէ. մեծ եղբորդ պէս դուն ալ անկեղծաւոր եղիր, բաց սիրտ ունեցիր, վերջապէս ամէն բանի մէջ իրեն նմանէ. ան ասեն աշխարհքիս վրայ ինծմէ երջանիկ հայր չեղանուիր:

ՄԵՍՐՈՊ

Հայր . . . :

ՊՐ . ՀԵԹՈՒՄ Խօսքը Կրեւել:

Սուտղըուցութիւնն անանկ մուլութիւն մըն է, որ կամաց կամաց մարդը վերջին աստիճանի գէշութեան կը տանի: Երբ որ մէկը նոյն մուլութեան դէմ իսկըզբան անդ չհպատերազմիր, ինք ղինքն իր ձեռքը դժբախտութեան մէջ կը ձգէ, մարդ նախ առանց միտ դնելու սուտ կը զըուցէ, ետքը սուտղըուցութիւնն իրեն սովորութիւն կ'ընէ, անանկ որ գրեթէ անկարելի կ'ըլլայ մէկդի ձգելը, եւ այսպէս բոլոր կեանքին մէջ նոյն գարշելի մուլութիւնը վրան կը մնայ: Ամենքը սուտղըուցէն կը փախչին. անոր խօսած ատենը՝ ամէն մարդ իր քովինն՝ «Մի հաւատար, սուտ կը խօսի», կ'ըսէ: Մարդուս ասկից ականք նախատական բան կրնայ ըլլալ: Ամենամեծ ճշմարտութիւնն ալ ըսէ, հաւատացող չ'ըլլար:

ՄԵՍՐՈՊ պաշարելով:

Հայր, հաւատացէք, սուտղըուցութիւնը վերջին աստիճանի կ'ատենմ, երբեք սուտ խօսած չունիմ:

ՊՐ . ՀԵԹՈՒՄ

Ո՛րչափ անդամ առիթ ունեցեր եմ աս գարշելի մուլութեանդ համար զքեզ յանդիմանելու. բայց դեռ ժամանակ կայ, նայէ որ շակուիս . . . : (Ժամացոյցը նայելով:) Պարտիզպանս ինծի կը սպասէ, պէտք է որ երթամ: (Դուրս կ'եւէ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ի .

ՄԵՍՐՈՊ, ՍԵՊՈՒՀ

ՄԵՍՐՈՊ +Է Դ արեւ լուս փնտլէն Խրեւ:

Ո՛հ, եղբայր. այսպէս միշտ թող պիտի տաս, որ հայրս վրաս ատանկ գէշ կարծիք ունենայ, եւ զիս ամենեւին պիտի չարդարացնեն: Նայէ, սիրելի

եղբայրս. սիրտս ցաւով եւ հեծութեամբ լեցուն է. հօրս բոլոր սէրը դուն քեզի կը յափշտակես եւ թող կու տաս որ ես այնպէս ամէն անգամ յանդիմանութիւն լսեմ: Ստուգիւ կը զրուցեմ, թէ որ անգամ մը միայն լսէի որ զիս չըրած մէկ բարի գործքիս համար կը գովեն, բերնովս չայտնէի ալ նէ՛ դոնէ այլայլութեամբս եւ ամբնալովս կը ցուցնէի որ նոյն գովութեան արժանի չեմ: Ինծի անանկ կ'երեւայ որ չեմ կրնար երբեք իմս չեղածն ինծի սեպհականել:

ՍԵՊՈՒՀ

Ուրեմն զիս գողի տեղ կը դնես: Չեմ հասկընար ինչ ըսել կ'ուզես, քիչ մը բացայայտ խօսէ:

ՄԵՍՐՈՊ

Նայէ, Սեպուհ. հայրս քեզի այնչափ սէր ցուցուց այսօր, զքեզ գովեց ու գգուեց՝ կարծելով որ Կիրակոսին բարերարութիւն ընողը դուն ես: Բայց ինծի անանկ կ'երեւայ որ դուն ան խեղճին ամենեւին օգնութիւն ըրած չես, ասանկ բան մը մտքէդ ալ անցած չունի. այնպէս չէ՞ մի: Ուրեմն հօրերնուս՝ զքեզ անոր բարերարը կարծելով՝ քեզի ցուցըցած սէրը քուկդ չէր, ուրիշինն էր, եւ դուն ուրիշին բանը քեզի սեպհականեցիր:

ՍԵՊՈՒՀ

Ըսածդ ստոյգ է: Բայց Կիրակոսին զրուցած հրեշտակն ո՞վ է:

ՄԵՍՐՈՊ

Ինչո՞ւ կ'ուզես զիս ստիպել անանկ բան մը յայտնելու, որն որ պէտք է գաղտուկ մնալ:

ՍԵՊՈՒՀ

Ուրեմն դո՛ւն ես. . . : Ո՞վ սիրելի եղբայրս, հիմա ստուգիւ ըրածիս վրայ կը ցաւիմ. թողութիւն տուր. ա՛լ իմ չարաչար պակսութիւնս սրտանց կ'ատեմ: Եկուր, եկուր, երթանք անմիջապէս ամէն բան հօ-

րերնուս յայտնենք : Պէտք է որ քեզի հատուցում
ընեմ. պէտք է որ քեզի պատճառած նախատինքս
ու ցաւս՝ իմ ամօթովս քաւեմ. եկուր, եկուր :

ՄԵՍՐՈՊ

Չէ, չեմ երթար, Սեպուհ. հայրերնիս արտաքոյ
կարգի մեծ ցաւ կ'առնենայ թէ որ զինքը խաբած
ըլլալդ իմանալու ըլլայ : Միայն կ'աղաչեմ ասկէ վեր-
ջը զգուշացիր որ ուրիշ անգամ չիյնաս նոյն պակ-
սութեան մէջ՝ որն որ վերջապէս գլուխդ մեծամեծ
նեղութիւններ ու վշտեր կրնայ բերել : Որպէս զի
աւելի դիւրութեամբ յաղթես, երբոր առիթ մը կը
պատահի եւ կ'իմանաս որ իյնալու վրայ ես, երեսս
նայէ. ես ան ատեն քեզի անանկ կերպարանք մը
կ'ընեմ, որ զրուցելու սուտդ բերնէդ հանելու չես
համարձակիր : Ըսէ, եղբայր, աս դաշնադրութիւնն
յանձն կ'առնես :

ՍԵՊՈՒՀ

Ի՛նչ ըսել է յանձն կ'առնես : Սիրով եւ շնոր-
հակալութեամբ կ'ընդունիմ աս առաջարկութիւնդ,
որն որ քու բարի սրտիդ եւ ինձի ունեցած մեծ
սիրոյդ յայտնի նշանն է. միայն աս քու սէրդ բաւա-
կան է խելքս գլուխս բերելու : Ա՛հ, եղբայր, երանի՜
թէ ես ալ քեզի նմանէի :

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՄԵՍՐՈՊ, ՍԵՊՈՒՀ, ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ Բարկայո՞ք :

Ասիկա չտեսնուած, չսուած բան է, անանկ բար-
կացած եմ որ . . . : Պարտէզս այնպէս ապականել :

ՄԵՍՐՈՊ Ի՞նչ էրէն :

Ի՛նչ եղեր է արդեօք . . . :

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Իմանալու ըլլայի թէ ո՞վ է իմ գեղեցիկ նարնջե-
նիս այնպէս ծաղկաթափ տերեւընկէջ ընողը . . . :

ՍԵՊՈՒՀ Ի՞նչ Ի՞րիկ:

Տէր Աստուած, թէ որ իմանայ որ ես եմ:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Հոս եկէք նայիմ: Ուրիշը չեկրնար ըլլալ՝ բայց եւ թէ դուք, դրսէն մարդ եկած չէ. կամ երկուքնիդ մէկտեղ կամ մէջերնէդ մէկը՝ այնչափ անգամ արգելելս բանի տեղ չդնելով՝ իմ սիրուն ծառս ճղակտուր էք հաներ: Մօտ եկէք:

ՍԵՊՈՒՀ պաշարաւորներն իբրոյսրանով:

Ո՛հ, հայր, ես չեմ, կը հաստատեմ որ ես չըրի:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Ուրեմն, Մեսրոպ, ասուգիւ դուն ըրած պիտ'որ ըլլաս:

ՄԵՍՐՈՊ

Հայր, քանի որ է որ պարտիզին ան կողմը գացած չունիմ:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Ձայնդ քաշէ, սա սովորական ստերդ մի սկսիր:

ՄԵՍՐՈՊ՝ Սեպուհին քաշում է նշաններ իշի, բայց անիւս
ամենիւն ի դէօրն երեւը չենայիր:

Սեպուհ, եղբայր:

ՍԵՊՈՒՀ՝ արանց Մեսրոպին նայելու:

Ես չեմ, հայր,

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Ո՛վ ըլլալն անշուշտ կ'իմանամ, եւ վայ յանցաւորին. թէ որ խոստովանելու ըլլաք, կը ներեմ: (Բիւֆը կենալէն վերջը): Որովհետեւ չէք ուզեր ըսել՝ դուրս ելէք:

ՄԵՍՐՈՊ ինչպէս իրեալ, եւ Դեմետրիոս որ եղբայրը Դեմետրիոս իրեալ ինչպէս ինչպէս ինչպէս:

Եկուր, եղբայր, երթանք: (Դուրս կ'ելլեն):

Տ Ե Ս Ի Լ, Դ.

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ առանձին :

Մեարոպն է, տարակոյս չկայ, այլայլութենէն, երեսներուն կարմրելէն յայտնի կը տեսնուի: Ա'երեւայ որ սուտղութեան մէջ սիրտը խստացեր է. ինչպէս կրնամ արդեօք աս մոլութիւնն ուղղել: Մէյ մ'ալ առանձին հարցընեմ: Աստուած տայ որ չհաստատուիմ կարծեացս մէջ թէ որդիս աս պզտիկ հասակէն անանկ գարշելի մոլութեան մէջ այնչափ յառաջ է գացեր: (Կը կ'աչէ:) Մեարոպ, ներս եկուր:

Տ Ե Ս Ի Լ, Ե.

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ, ՄԵՍՐՈՊ

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Նայէ, Մեարոպ, իմ կեանքս բռնած ճամբովդ կը դառնացընես. կը յուսայի որ խրատներս ու յանդիմանութիւններս դքեղ ճամբու կը բերեն. բայց հիմա տրտմութեամբ կը տեսնեմ որ հասակիդ մէջ յառաջ երթալուդ չափ՝ մոլութեանդ մէջ ալ կը հաստատուիս: Սակայն ըստ արժանւոյն պատիժ տալէն յառաջ՝ ուղեցի վերջին փորձ մ'ալ ընել: Յանցանքդ խոստովանէ, Մեարոպ, ստոյգն ըսէ. ասով միայն կրնաս ներողամտութեան արժանի ըլլալ:

ՄԵՍՐՈՊ

Ապահով եղէք, սիրելի հայր, որ եթէ ըսած յանցանքնիդ գործած ըլլայի, անմիջապէս ոտուընիդ իյնալով՝ թողութիւն կը խնդրէի:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Միշտ մի եւ նոյն շրջանները կ'ուզես բանեցընել. գոնէ ասկէ ետեւ ալ ան խաբէական միջոցները թող տուր: Քեզմէ պարզ խոստովանութիւն մը կ'ուզեմ:

ՄԵՍՐՈՊ

Կրնամ մի սուտ զրուցելով ինք զինքս ամբաստանել:

ՊՐ . ՀԵԹՈՒՄ

Միայն ինք զինքդ ջատագովելով համար սուտ կըր-
նաս զըուցել, անանկ չէ՞ մի: Թէ որ ծառս ապակա-
նողը դուն չես նէ՝ գոնէ ընողը գիտես:

ՄԵՍՐՈՊ

Հայր: (Ինչ էրէն:) Ի՞նչ ընեմ, տէր Աստուած:

ՊՐ . ՀԵԹՈՒՄ

Ըսածիս պատասխան տուր: Յանցաւորը կը ճանչ-
նաս, թէ չէ:

ՄԵՍՐՈՊ

Հրամեր էք, կը ճանչնամ:

ՊՐ . ՀԵԹՈՒՄ

Ուրեմն ըսէ:

ՄԵՍՐՈՊ

Չեմ կրնար:

ՊՐ . ՀԵԹՈՒՄ

Այսպէս կամացս դեմ անհնազանդ կ'ըլլաս:

ՄԵՍՐՈՊ՝ աւելի-աւելի արցունքով:

Հայր, ի՛նչ խեղճ վիճակի մէջ կը դնէք զիս: Իմ
սէրս ու յարգութիւնս հրամանոցը ցուցնելէն աւելի
բանի մը չեմ բաղձար. ի վերայ այսր ամենայնի կամ
պէտք է որ անհնազանդ ըլլամ, կամ սուտ խօսիմ
եւ կամ ուրիշին յանցանքն յայանեմ:

ՊՐ . ՀԵԹՈՒՄ

Թշուա՛ռ տղայ: Ո՛վ կրնար երեւակայել որ աս
պղտիկ հասակէդ ասանկ խաբէութիւններ ու կեղ-
ծաւորութիւններ սորված ըլլաս: Գոնէ եղբօրդ օրի-
նակը վրադ ազդեցութիւն ընէ: Տես, ինք ի՛նչ կեր-
պով կը վարուի, բոլոր իր ընթացքին մէջ ի՛նչ պարզ-
մտութիւն եւ անկեղծութիւն կը ցուցնէ: Ի՛նչ կ'ըլ-
լար՝ դուն ալ իրեն նմանէիր: . . . Ուրեմն չէս ու-
ղեր խօսիլ:

ՄԵՍՐՈՊ

Ո՛րչափ կը ցաւիմ, սիրելի հայր, որ հրամանոցը
որտեղութեան պատճառ կ'ըլլամ:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Անուղղայ տղայ. դժւրս ելիր: Ա՛լ բաւական համբերեցի. պէտք է որ ասկէ ետեւ հետդ ուրիշ կերպով վարուիմ: Ստախոսութիւնդ ու կեղծաւորութիւնդ ան աստիճանի հասաւ, որ ա՛լ հարկ է որ հետդ խստութեամբ երթամ: Գնա, աս իրիկուն կամբս կ'իմանաս: (Մեարդ լալով դուրս է'ելէ:)

Տ Ե Ս Ի Լ, Օ.

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ, ԽՈՒՆՅԷՆ:

Ի՛նչ բնութիւն, ի՛նչ յամառութիւն: Թէ որ փոխուելու ըլլար եւ բնական ձիւրքերն աղէկի գործածէր, սքանչելի տղայ մը կ'ըլլար. ուր որ հիմա կենացս ամենամեծ վիշտը կ'ըլլայ: Բայց ի՛նչ որ է նէ՛ պէտք է որ աս բանս ճշգիւ իմանամ, սրտիս հանդարտութիւնն ու երջանկութիւնս ասկից կախուած է: Պէտք է որ պարտիզպանը քննեմ. գուցէ կրնայ տեղեկութիւն մը տալ: ... Հա՛, Կիրակոսը կու գայ. նայինք ի՛նչ լուր է բերեր:

Տ Ե Ս Ի Լ, Ի.

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ, ԿԻՐԱԿՈՍ

ԿԻՐԱԿՈՍ ԺԷՆ ԷՔՍԻԱՅ:

Թողութիւն տուէք, Պա՛րոն, հրամանոցը գլխուցաւ տալու եկայ:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Թէ որ ուզելու բան մ'ունիս նէ, համարձակ զրուցէ. ձեռքէս եկածն ընելու պատրաստ եմ:

ԿԻՐԱԿՈՍ Ի՛նչ էրէն:

Ի՛նչպէս ըսեմ: (Զայնէ:) Շնորհակալ եմ հրամանոցը բարի սրտին, Պա՛րոն. խնդրելու բան մը չունիմ. բայց ի՛նչ ընեմ, ա՛լ չեմ կրնար գիմանալ,

պէտք է որ երախտադիտութիւնս յայտնեմ: Հրամանոցը որդիքներուն մէկէն ամէն օր ընդունած բարիքներս մինչեւ հիմա լռելուս վրայ շատ կը ցաւիմ: Գուցէ չէք գիտեր որ հիմակուան վայելած դիւրութիւնս որմէ է:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Ձէ, ամենայն ինչ գիտեմ. Սեպուհս ամէն բան զրուցեց, եւ արդէն իմ գոհ ըլլալս տեսնելով՝ ինք իր հատուցումն առած կը սեպէ. բայց ես միտքս դրած եմ որ ուրիշ կերպով ալ իր բարեսրտութիւնը վարձատրեմ:

ԿԻՐԱԿՈՍ

Ի՞նչ կ'ըսէք, Պարոն. կարելի բան է: Ուրեմն կասկածս պարապ չէ եղեր: Հիմա աւելի եւս պարտքս է որ ամէն բան յայտնեմ: Ուստի գիտնաք որ ինծի օգնութիւն ընողը Պր. Սեպուհը չէ, հապա Պր. Մեսրոպն է: Աստուած զինքն օրհնէ, Աստուած՝ իր ինծի ըրած մէկ բարիքն հարիւրապատիկ հատուցանէ. ինք զինքը կը զրկէ, իր զբօսանայ համար տուած ստակներնէդ եւ ոչ դանկ մ'իրեն համար գործածելով՝ ամէնն ալ ինծի կու տայ....:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ:

Ստոյգ կ'ըսես. զարմանքս....:

ԿԻՐԱԿՈՍ

Դեռ ամէնը չզրուցեցի: Լսեցէք ու զարմացէք: Բարեսիրտ Պարոնիկն ինծի կրկին կրկին ապօպրած էր որ ասոր վրայ հրամանոցը բերան չբանամ, ես ալ կէս մը խօսք տուած եւ մինչեւ հիմա խօսքս հաւատարմութեամբ բռնած էի: Բայց աս առտու մտմտուքը զիս տռաւ. Պր. Մեսրոպ մէկէն վազելով հիւզս եկաւ, երեսը սաստիկ արտմութիւն նկարուած էր եւ աճապարելով աս խօսքս ըսաւ. «Աիրաւոս, հիմա գաղտնիքնիս ամէն ատենէն աւելի ծածուկ պահելու ենք. ապա թէ ոչ՝ խեղճ եղբօրս շատ մեծ

նախատինք կը պատճառի,, Աս բաւ, եւ շուտ մը գուրս ելաւ աներեւոյթ եղաւ: Բայց ես սկսայ սաստիկ անհանգիստ ըլլալ եւ կասկածելով որ ասոր տակը բան մը չըլլայ, ինծի պարտք սեպեցի զալ հրամանոցն իմացընել:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Շատ աղէկ ըրիր: Ո՛հ, ի՞նչ մեծ անիրաւութիւն կ'ընեմ եղեր:

ԿԻՐԱԿՈՍ

Պարոն, թողութիւն տուէք համարձակութեանս, ես թէպէտ աղքատ ողորմելի մարդ մըն եմ, բայց գորովալից սիրտ ունիմ. քիչ մը ժամանակէ վեր բանին էութիւնը կէս մը գուշակած ըլլալով՝ շատ կը ցաւէի. եւ երբ որ աս առտու Պարոնիկը տեսայ, տարակոյսներս սասականալով՝ ուզեցի ծառաներնեդ՝ աւելի եւս տեղեկանալ: Ուստի քիչ մը առաջ քանի մը հոգւոյ հետ խօսելով՝ իմացայ որ իմ բարերարս միշտ իբեղբօրն ըրած յանցանքներուն համար յանգիմանութիւն կ'առնէ եղեր, եւ Պր. Սեպուհ իմ բարերարիս լռութենէն առիթ առնելով՝ անոր ըրած բարիքներուն համար գովութիւն ու սէր կ'ընդունի եղեր: Գարձեալ ներումն կը խնդրեմ, Պարոն, ասանկ համարձակութեամբ խօսելուս համար. բայց ի՞նչ ընեմ՝ աս բանս սրտիս վրայ քարի պէս նստած՝ կը ճնշէր. եւ ստուգիւ ցաւէս կը մեռնէի, թէ որ ամէն բան եկած հրամանոցն առջեւը յայտնած չըլլայի:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Ի՞նչ թողութիւն, ի՞նչ ներում. թէ որ ծածուկ պահած ըլլայիր, ան ատեն պէտք էիր թողութիւն խնդրել: Շնորհակալ եմ որ աշուրներս բացիր: Ապահով ալ կրնաս ըլլալ որ Մեսրոպս՝ իրեն մինչեւ հիմա եղած անիրաւութեան համար՝ շատ չ'անցնիր՝ հատուցում կ'ընդունի:

ԿԻՐԱԿՈՍ

Փանք Աստուծոյ. սիրտս հանդէպաւ: Ծառայ եմ, Պարոն. Աստուած որդիքնիդ անփորձ պահէ. ինծի ըրած բարիքներնուդ համար տներնուդ մէջէն օրհնութիւնը չպակսի: Մնաք բարով: (Կ'երեւոյ:)

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Երթաւ բարով, բարեկամ. դարձեալ շնորհակալ եմ:

Տ Ե Ս Ի Լ, Ը.

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Ա՛հ, իմ սիրելի Մեսրոպս. այսպէս ուրեմն հօր մը անիրաւութեան եւ քու եղբայրական սիրոյդ զո՛հ եղած ես եղեր: Ի՛նչչափ յանցաւոր եմ եղեր: Բայց ստուգիւ ընդունած հատուցումդ կրած անիրաւութեանդ չափ մեծ պէտք է որ ըլլայ. պէտք է որ յանցանքս շտկեմ: Կո՛յր սէր, որ իմ զաւկիս առաքինութիւններն ինծմէ կը ծածկէ եղեր. ի՛նչպէս այսչափ ժամանակ խաբուեր եմ:

Տ Ե Ս Ի Լ, Թ.

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ, ՊՐ. ՆԵՐՍԵՀ, ՊՐ. ԲԱՐՂԱՄ

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Բարեւ, բարեկամք, բարով եկաք. շնորհակալ եմ որ ճաշի հրաւերս ընդունելէն զատ՝ ժամանակէն յառաջ ալ եկաք, որ քիչ մ'աւելի տեսնուինք: Հրամայեցէք, նստեցէք:

ՊՐ. ԲԱՐՂԱՄ

Հոս տեղս ի՛նչ շնորհակալ ըլլալու բան կայ. քու եւ սիրելի զաւկըներուդ քաղցր ընկերութիւնը վայելելը՝ մեզի մեծ ուրախութիւն կը պատճառէ: Անոր համար ալ աւելի մենք քու հրաւիրիդ շնորհակալ ըլլալու ենք:

ՊՐ. ՆԵՐՍԵՋ

Զաւկըներդ ո՛ւր են, ինչո՞ւ չեն տեսնուիր :

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Հիմայ կու գան :

ՊՐ. ԲԱՐԱՆԱՄ

Բայց, բարեկամ, կ'երեւայ որ դուն մտածմունք մ'ունիս : Մեսրոպդ գարձեալ տրամութեան պատճառ մը տուա :

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Չէ, ան չէ :

ՊՐ. ՆԵՐՍԵՋ

Հա՛. ահաւասիկ կու գան :

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ, ՊՐ. ՆԵՐՍԵՋ, ՊՐ. ԲԱՐԱՆԱՄ,
ՄԵՍՐՈՊ, ՍԵՊՈՒՀ

ՍԵՊՈՒՀ՝ անպարելւ Ներսէս ինչո՞ւ եւ ինչո՞ւ օրարարան Ներսէս Բարեւ ինչո՞ւ :

Բարսիլ էք եկեր, Պարոնայք. ինչ մեծ ուրախու թիւն է այսօր մեզի՝ որ հօրերնուս երկու սիրելի բարեկամները քովերնիս են :

ՄԵՍՐՈՊ՝ Զանաւանդեալ եւ իբրեւ ինչ վախճան ինչ Բայց Բարսիլ Ներսէս Բարեւ ինչո՞ւ :

Եղբօրս ըսածները՝ իբրեւ իմ կողմանէս ըսուած ընդունեցէք, Պարոններ :

ՊՐ. ՆԵՐՍԵՋ

Բարսիլ տեսանք, սիրելի զաւկներս :

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ՝ Զանաւանդեալ ինչ :

Մեսրոպ, սիրելի զաւակս, քեզի մեծ հատուցում մ'ընելու, զքեզ ամենուն առջեւն արդարացընելու պարտաւոր եմ, որ ըսած խօսքերուդ, թափած արցունքներուդ միտ չգնելով՝ զքեզ մինչեւ հիմա կեղ-

ծաւորի, սուտգրուցի տեղ դրի: Սեպուհին առե-
րեւոյթ անկեղծութենէն խաբուելով՝ զինքը մինչեւ
հիմա անմեղ կը կարծէի, եւ զքեզ խաբեբայ եւ
յանցաւոր սեպելով՝ հետդ անիրաւութեամբ կը վա-
րուէի: Թողութիւն տուր, սիրելի որդեակս, քու
վրադ անանկ գէշ համարում ունենալուս, քեզի
չհաւատալուս համար:

ՄԵՍՐՈՊ՝ հոգիս ինչպէս:

Հրամանոցը թողութիւն տալ. ինչ կ'ըսէք, սիրե-
լի հայր:

ՍԵՊՈՒՀ՝ Ինչ էրեւ:

Ուրեմն ամենայն ինչ գիտէ... ինչպէս իմացեր է:
Վայ գլխուս:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ

Կիրակոս ամէն բան պատմեց: Սեպուհ, գէթ ը-
րած յանցանքիդ մեծութիւնը ճանչնայիր. ամօթ
նախատանաց:

ՍԵՊՈՒՀ՝ Գոն որքան էլ եմ:

Թողութիւն, թողութիւն տուէք, հայր:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ խորհրդով:

Գնա, աչքս մ'երեւար, քարասիրտ տղայ. սիրտդ
ինչպէս կրցաւ մինչեւ հիմա եղբօրդ արցունքներուն
դիմանալ. անոր մեծանձնական եղբայրսիրութեան
քով քու խստասրտութիւնդ աւելի եւս յայտնի
կ'երեւայ: Գնա, դուրս ելիր, ընկերութեան մէջ
մնալու արժանի չես:

ՄԵՍՐՈՊ՝ Սեպուհին ինչ Գոն որքան էլ եմ:

Բօրը յետեւն բռնելով:

Թողութիւն տուէք. սիրելի հայր. ցուցրցած զըզ-
ման, թափած արցունքներուն նայեցէք. իրեն համար
ես երաշխաւոր կ'ըլլամ որ ասկէ վերջը ուրիշ կերպ
կը վարուի: Շնորհք բրէք, սիրելի հայր, թողու-
թիւն տուէք: Եւ որովհետեւ կը կարծէք որ ինծի
հատուցում մը տալու էք, ուրիշ հատուցում չեմ

ուղեր՝ բայց եթէ եղբօրս թողութիւնը . թէ որ աս
շնորհքն ինծի ընէք նէ, այսօր կենացս ամենէն եր-
ջանիկ օրը կը սեպեմ:

ՊՐ. ՆԵՐՍԵՆ

Ինչ ազնիւ սիրտ:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ «Իրոյն Էւթ»:

Ելիր, սիրելի Մեսրոպս: Դուն ալ ելիր, Սեպուհ,
եւ գիտցիր որ ասկէ ետեւ իմ քեզի հետ ինչպէս վա-
րուելիքս՝ քու բռնելու ընթացքէդ կախում ունի:

ՍԵՊՈՒՀ

Ո՛հ, ալ հիմա սուտը ստուգիւ սրտանց կ'ատեմ.
աս մոլութիւնս ինծի այնչափ ցաւ, այնչափ նախա-
տինք պատճառեց, որ ասկէ ետեւ բոլոր զօրութեամբ
կը զգուշանամ: Կենացս մէջ մէյ մ'ալ սուտ չեմ
զրուցեր: Իսկ դուն, ամենասիրելի եղբայրս, որ ին-
ծի համար այնչափ նեղութիւն կրեցիր, քեզի բրած-
ներս երբեք մոքէդ կրնան ելել:

ՄԵՍՐՈՊ

Սիրելի Սեպուհս, գիտցիր որ ամենայն ինչ արդէն
մոռցուած է, միայն քեզի ունեցած սէրս կը յիշեմ:

ՍԵՊՈՒՀ՝ հօրը:

Ամենէն մեծ փոյթս ասկէ վերջն ան պիտ'որ ըլ-
լայ որ հրամանոցը հասցուցած նեղութիւնս՝ իմ վար-
մունքովս մոռցնել տամ: (ՋՄԵՐՈՎ ցոյցնելով):
Ահա ասիկ իմ օրինակս, առաջնորդս. իրեն հետեւե-
լով՝ ստուգիւ բարի որդի կ'ըլլամ:

ՄԵՍՐՈՊ

Երկուքնիս մէկտեղ կ'աշխատինք որ տրամութիւնն
հոսկից հալածուի, եւ նոր ուրախական կեանք մը
մասնէ տներնուս մէջ:

ՍԵՊՈՒՀ

Հիմա կ'իմանամ որ հրամանոցը երջանկութեան
եւ խաղաղութեան մինչեւ հիմա արգելք ըլլողն ես
եմ եղեր: Բայց ալ ասկէ ետեւ բոլոր իմ պարտ-

քերս ճշգիւ կատարելու ետեւէ իյնալով՝ ձեռքէս
եկածը կ'ընեմ որ երջանկութիւննիդ կատարեալ ըլլայ:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ ալուստիւնը քանիւն ուղիւ:

Կը տեսնենք. ժամանակը պիտի ցուցնէ որ աս
խօսքերդ որչափ ստուգութիւն ունին: (Ինչ էրեւ:)
Մարդս ինչպէս մեծ սխալմանց մէջ կ'իյնայ եղեր
զաւկըններէն մէկուն՝ մէկալէն աւելի սէր ունենալով:

ՊՐ. ԲԱՐԱՄ

Բարեկամ, հիմակունէ կատարեալ թողութիւն
սուր. ես զքեզ ապահով կ'ընեմ որ Սեպուհին զըղ-
ջումը սրտանց եւ հաստատուն է:

ՍԵՊՈՒՀ

Չէ, հայր, արժանի չեմ որ հետս այնչափ դթու-
թեամբ վարուիք, եւ ոչ ալ եղբօրս այնպիսի սիրոյն:
Սպասեցէք որ յանցանացս մեծութիւնը ճանչնալս եւ
անոնց տեղը լեցընել ուղելս՝ վարքովս ցուցնեմ:

ՄԵՍՐՈՊ

Սիրելի հայր, թէ որ Սեպուհին հետ կատարեալ
չէք հաշտուիր նէ, զիս ալ իրեն չափ դժբախտ կ'ը-
նէք: Ստուգիւ իր տրամութիւնը, վշտերն ու զըրկ-
մունքները՝ բոլոր ինծի ալ տրամութեան, վշտաց
ու զըրկմանց պատճառ կ'ըլլան:

ՊՐ. ՀԵԹՈՒՄ ալուստիւնը լեցուիւ:

Ա՛լ չեմ կրնար դիմանալ: Աստուած երկուքնիդ
ալ օրհնէ, սիրելի զաւկըներս, մէջերնիդ եղած սի-
րոյ կապն օրէ օր աւելի զօրացընէ, եւ իմ սրտանց
շնորհակալութիւնս ընդունի, որ այնպէս շուտով այն-
պիսի մեծ մխիթարութիւն մը տուաւ ինծի, անանկ
մէկ ատեն՝ որն որ կենացս ամենէն դժբախտ ժա-
մանակը կը համարէի:

ԳԵՂԱՄ ՈՒ ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Կ Ա Մ

ՀԱՅՐԱՍԷՐ ՈՐԳԻՔ

Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ, վաճառական մը:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ, վաճառական մը:

ԳԵՂԱՄ, ՊՐ. Բաբկենին որդին՝ 17 տարւան:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ, նոյնպէս ՊՐ. Բաբկենին որդին՝ զատ մօրէ,
14 տարւան:

ՊԱՃՈՅՃ, ՊՐ. Հմայեակին որդին՝ 16 տարւան:

ՍԱՀԱԿ, Պաճոյճին եղբայրը՝ 15 տարւան:

ՊՐ. ՆԵՐՍԷՍ, Գրիգորիսին դաստիարակը:

Առաջին արարուածը ՊՐ. Բաբկենին տան մէկ խցին
մէջն է. երկրորդ արարուածը՝ ՊՐ. Հմայեակին առան-
ձնական գրաստունը:

Գ Ե Ղ Ա Մ ՈՒ ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Կ Ա Մ

ՀԱՅՐԱՍՏԱՆԻ ՈՐԳԻՒՐ

Ե Ր Ե Ր ՈՒ Ե ՆՈՒ Ե

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

Գ Ե Ղ Ա Մ, ԳՐԻԳՈՐԻՍ

ԳԵՂԱՄ ԽՈՏՈՒՄ ԵՆ ԵՆՆԵՆԻ:

Խոհանոցի լեցուցի, սիրելիս, առ նայիմ. ի՞նչ կը մտածես:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Շնորհակալ եմ: . . . Բայց ըսէ մէյ մը, հայրերնիս ի՞նչ ունի: Առանց բերանը բան մը դնելու՝ շուտ մը հագուեցաւ, եւ աճապարելով դուրս ելաւ գնաց: Քովը դացի, բարի լոյս ըսի: Գիտես հասարակօրէն նախաճաշի ատեն հետերնիս սրչափ կը խօսի, սրչափ սէր կը ցուցնէ, ի՞նչպէս բլլալնիս կը հարցնէ: Այսօր բոլորովին լուռ կը կենար. քանի մը անգամ ես խօսք բացի, բայց պարապ տեղ, բերնէն հազիւ մէկ երկու բառ հանեց. միանգամայն տխրութեամբ մը երեսս կը նայէր:

ԳԵՂԱՄ

Չհարցուցիր որ բան մը ունի, չբլլայ որ հիւանդ բլլայ:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ի՞նչպէս չհարցուցի: Սակայն ուրիշ պատասխան չընդունեցայ, բայց եթէ որ՝ ԳԺԲԱՍԽԱՆՈՒԹԵԱՄԲ շուտով պիտի իմանաք:

ԳԵՂԱՄ

Պէտք է որ սրտին մէջ բան մ'ունենայ: Վերջին

գիշերները քանի մը անգամ արթընցայ, եւ միշտ
կը լսէի որ կը հեծեծէր, կարծեմ նաեւ կու լար ալ :
Անգամ մ'ալ՝ երբ որ մասնաւոր խորունկ քնանալ
կը ձեւացընէի, քանի մը հեղ յայտնապէս աս խօս-
քերն ըսաւ . Ո՛հ, իմ խեղճ զաւիրներս :

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ինչո՞ւ խեղճ պիտ'որ ըլլանք եղեր : Իրեն պէս հայր
մ'ունենալնէս ետեւ՝ ինչպէս կրնանք խեղճ ըլլալ :
Ստոյգ է աւելի երջանիկ կ'ըլլայինք, թէ որ մայրս
կենդա . . . թէ որ մայր ունենայինք :

ԳԵՂԱՄ

Բայց հիմակուան տրամուլթեան պատճառն ասի-
կա չիկրնար ըլլալ : Պէտք է որ մօտերս գլուխը մեծ
դժբախտութիւն մ'եկած ըլլայ, կամ մեծ դժբախ-
տութենէ մը վախ ունենայ, որ այնպէս կը հառա-
չէ եւ մեր վրայ կը ցաւի :

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Մէյ մը ինչ ըլլալն իմանայինք, գուցէ կրնայինք
քիչ մը հանդարտեցընել կամ գէթ մխիթարել :

ԳԵՂԱՄ

Մենք ինչ կրնանք ընել, ձեռուըններնէս ինչ կու
գայ . . . : Բայց միտքս կասկած մը կ'իյնայ . քանի
մը անգամ տեսայ որ նամակ առած ատեն՝ այլայ-
լութեամբ ու աճապարելով մը բացաւ, սկսաւ կար-
գալ եւ գլուխը շարժելով՝ աս խօսքերն ըսաւ . «Գէշ,
գէշ, ասկից ալ յոյս չկայ, աս ակնկալութիւնս ալ
պարապ ելաւ» : Արդեօք վաճառականութեան գործ-
քերուն մէջ դժբախտութեան մը պատահեցաւ :

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Աղէկ ըսիր . ես ալ հիմա կը յիշեմ որ անցած-
ները երբ որ Պարոյրեանց տան սնանկանալուն լուրն
առաւ, արտաքոյ կարգի այլայլելով, «Արս՛ւստ կորսա-
տեան վրայ, պոռաց, թէ որ ասանկ յառաջ եր-
թայ նէ՛ չեմ գիտեր վախճանս ինչ պիտ'որ ըլլայ» :

ԳԵՂԱՄ

Միտ դրած ես, քանի որ է որ դրատունը պա-
րապ կեցած չունի. մէկայն որ ըստ պատահման հոն
գացած էի, մէյ մ'ալ ծառայ մը եկաւ, իր տիրոջ-
մէ բարեւ բերաւ եւ հարցուց որ վճարմունքն ի՞նչ-
պէս պիտ'որ ըլլայ: Հայրս ինծի աչք ըրաւ որ
դուրս ելլեմ. բայց հոս գալու ատենս՝ ներսէն բար-
ձրաձայն աղաղակներ լսեցի:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Անշուշտ կասկածդ անհիմն չէ. ստուգիւ վճար-
մունք պիտ'որ ունենայ եւ չիկրնար վճարել:

ԳԵՂԱՄ

Հաւանական է որ այնպէս ըլլայ. բայց ստուգիւ
իր յանցանքովը պիտի չըլլայ. առանց կարծեաց տա-
դին անդին մեծամեծ կորուստներ ընելով, կամ գու-
ցէ ալ մէկուն մէկալին օգնել ուզելով՝ վերջապէս
ինքն ալ նեղ մտեր է:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Զինքն ամէն կերպով ստիպելու ենք որ տրամու-
լթեան պատճառն յայտնէ: Երբ որ զինքը տրտում կը
տեսնեմ, աչքիս ամենեւին բան մը չ'երեւար: Թէ
որ ուրիշ բան չենք կրնար ընել նէ, գէթ իր ցաւոցը
մասնակից կ'ըլլանք:

ԳԵՂԱՄ

Աստուած տայ որ կերպով մը կարենանք իրեն
օգնել: Բայց ես հաստատութեամբ միտքս դրած եմ
որ գալուն պէս՝ ետեւէն իյնամ որ զրուցէ: Միայն
կը վախնամ որ չորդողի:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Հայրս սրդողիլ . . . : Բայց լճու. սանդղէն վեր
մէկը կու գայ. թէ որ չեմ սխալիր նէ՝ իր քա-
լուածքն է:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

ԳԵՂԱՄ, ԳՐԻԳՈՐԻՍ, ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ, որն որ Բուրովին լինած չէր ինչ ժամի եւ առանց խօսք մ'ըսելու կ'երթայ ինչ հասի: Տղատ լսեցեալով ինչ ժամի ինչ ժամի: Գեղամ ալ յետեւ ինչ Բուրի, իսկ Գրիգորին՝ յետ յետեւ ինչ պագին, զորն որ հոյսը չիլ ինչ աշուհներուն առջեւ Բուրիին իրեւ՝ Գրիգորինին յետեւ ինչ Բուրի եւ առաջին Գրիգորինին զաւելներուն երեւ ինչ հոյս:

ԳԵՂԱՄ

Արեւել չայր, ինչ ունիք:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ըսէք, չայրիկ, չիւանդ էք, անհանգիստ էք:

ԳԵՂԱՄ

Կ'աղաչեմ, չայր, խօսեցէք. ձեր տրտմութիւնը տեսնելով՝ վերջին աստիճանի ցաւերու մէջ կ'իյնանք:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ Լսել:

Չայրիկ, թափած արցունքներնուս ողորմեցէք:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Ա՛հ, սիրելի զաւկներս . . . չեմ կրնար ըսել:

ԳԵՂԱՄ

Ինչո՞ւ պիտի չկրնաք զըուցել. ըսելով գոնէ սրտերնիդ կը թեթեւնայ:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Բայց հրամանոցը խօսքերէն անանկ կ'երեւայ որ օր մը պէտք է որ իմանանք. եւ հիմակուան անստուգութիւնը . . . :

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Գժբախտութեամբ պէտք է որ իմանաք . . . պէտք է իմանաք . . . անհ . . . որ ես ձեզի համար . . . կորսուած եմ . . . դուք ալ ինծի համար:

ԳԵՂԱՄ

Աստուած չընէ:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ինչպէս կրնայ ըլլալ, քանի որ Աստուած հրամանոցը կեանքը վրանիդ կը պահէ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Սիրելի զաւկըներս, քանի որ կը յիշեմ նէ՝ սիրտս
կտոր կտոր կ'ըլլայ . . . բայց պէտք է որ ասկից
. . . մէկ ժամէն . . . ձեզմէ . . . բաժնուիմ:

ԳԵՂԱՄ

Մեզմէ բաժնուիլ: Թէ որ հրամանքնիդ զմեզ թող
կու տաք նէ, մենք հրամանքնիդ չենք թողուր:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ո՛ւր պիտ'որ երթաք, որ մենք հետերնիդ չկը-
նանք դալ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ ԷՐԷՆ ԳՈՅԷԼԷ:

Բանտ. սիրելի զաւկըներս:

ԳԵՂԱՄ

Բանտ. ի՛նչ կ'ըսէք, ամենասիրելի հայր. բանտ:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Բայց ինչո՞ւ մենք ալ հետերնիդ պիտի չկրնանք
երթալ: Ո՞վ կրնայ արգելել՝ որ մէկտեղ չերթանք:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Ես: . . . Ո՛հ, սիրելի Գեղամս, սիրելի Գրիգորիսս:
Գլուխս եկած դժբախտութեան վրայ գլխաւորաբար
ձեզի համար կը ցաւիմ: Ամէն բան սիրով յանձն
կ'առնէի եւ բանի տեղ չէի դնէր. բոլոր ցաւերուս
պատճառը դուք էք, ինչպէս որ մինչեւ հիմա իմ
միակ ուրախութիւնս էիք:

ԳԵՂԱՄ

Չէ, չէ. ասկէ վերջն ալ հրամանոցն ուրախութեան
պատճառ կ'ուզենք ըլլալ: Բայց ըսէք, հայրիկ,
բանտ դնել տուողն ո՞վ է. չիկրնար ըլլալ որ բանտ-
արկութեան արժանի յանցանք մը գործած ըլլաք:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ով որ ըլլայ նէ, կ'երթանք ոտքը կ'իյնանք, ձե-
ռուքները, ոտուքները կը պազենք, կ'աղաչենք, կը
պաղատինք, կու լանք: Միայն ըսէք, ինչո՞ւ բանտ
պիտ'որ երթաք:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Պէտք է որ ալ ամենայն ինչ յայտնեմ: Չեմ գիտեր որ ուրիշ անգամ հետերնիդ կրնամ խօսիլ. անոր համար ընելիքնիդ հիմակուրնէ զբուցելու եմ:

ԳԵՂԱՄ

Աս ի՛նչ մեծ դժբախտութիւն է որ գլուխնիս եկաւ: Բայց գուցէ չափէն աւելի կը կասկածիք:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Անշուշտ այնպէս է. հրամանքնիդ շատ անգամ մեղի սորվեցուցած էք որ յոյսն Աստուծոյ վրայ դնողը չ'ամբշնար:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Անոր համար մենք ալ պէտք չէ որ յուսահատինք. եւ թէպէտ մարդկօրէն մտածելով՝ ամենեւին յոյս մը չկայ, ի վերայ այսօր ամենայնի ակնկալութիւննիս Աստուծմէ կտրելու չենք: . . . Արդ գիտցէք, սիրելի զաւիըներս, . . . որ պարտքերս չեմ կրնար վճարել: . . . Բայց ասոր համար խեղճ հայրերնիդ մ'ատէք . . . եւ զինքը ձեր դժբախտութեան պատճառը մ'անուանէք:

ԳԵՂԱՄ

Տէր Աստուած. ի՛նչ կ'ըսէք. ի՛նչպէս կրնանք մենք հրամանքնիդ ատել, մեր դժբախտութեան պատճառը կարծել:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Արդէն գիտէք, սիրելի հայր, որ հրամանքնիդ կեանքերնէս աւելի կը սիրենք:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Գիտեմ, գիտեմ, եւ անոր համար ցաւս այսչափ սաստիկ է: Ուստի գիտցէք, որդիքս, որ հետս կապակցութիւն ունեցող քանի մը վաճառականութեան տներու վրայ ետեւէ ետեւ մեծամեծ դժբախտութիւններ գալով, չափէն աւելի վստահութիւն ունենալով անանկ մարդիկներու վրայ՝ որոնք գուցէ

վատահալածեան արժանի չէին, քանի մը գործքերու ձեռք զարնելով՝ որոնք ակնկալութեանս դէմ անյաջող գացին, . . . ինչ մէկիկ մէկիկ համբեմ. այս ամենայն վրայէ վրայ գալով՝ քիչ ատենէ վեր սատիկ նեղ մտած էի: Բայց ամենէն խիստ հարուածը վերջին օրերը մէկ բարեկամէս ընդունեցայ, որուն համար երաշխաւոր կեցած էի: Վեց ամսէ յառաջ պիտի վճարէր. ես մէջը մտնելով՝ մէկ երկու անգամ ժամանակն երկընցուցի: Բայց իր պարտատէրն հիմայ ալ համբերել չուզելով՝ կը պահանջէ որ վճարեմ: Վերը ըսած պատճառներուս համար՝ չկրնալով վճարել, ասդին անդին բարեկամներուն ինկայ. բայց ամենեւին մէկը ձեռք բռնել չուզելով՝ պէտք է որ բանտ մտնեմ:

ԳԵՂԱՄ

Աս պարտատէրն այնչափ անգուլթ մարդ է, արդեօք չիզիջանիր: Մէյ մը երթանք փորձենք:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Երթանք. այնչափ կ'աղաչենք, կը պաղատինք, մինչեւ որ սիրտը կակղանայ:

ՊՐ. ԲԱՅԳԷՆ

Չէ, պարապ բան է. զինքը շատոնց կը ճանչնամ որ անողբելի մարդ մըն է: Արդէն ամենայն ինչ փորձեցի, աղաչեցի, քանի մը բարեկամներս ալ փորձեցին: Բայց անկարելի եղաւ: Հազիւ շատ աղաչելով այսչափս կրցայ ընդունիլ որ մէյ մ'ալ հետերնիդ տեսնուիմ եւ դոնէ հրապարակաւ ու խայտառակութեամբ բանտ տանիլ չտայ: Խօսք տուի որ ժամէ մը ես անձամբ բանտի տեղը կ'երթամ. արդէն ժամանակը կը մօտիկնայ. հետերնիդ մինակ մէկ երկու խօսք ալ ունիմ խօսելու:

ԳԵՂԱՄ

Ո՛հ, սիրելի հայր, չէք կրնար արդեօք ապահով տեղ մը պահուրտիլ:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Կամ ուրիշ տեղ մը փախչել :

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Ի՛նչ, կ'ուզէք որ խօսքիս դէմ ընելով՝ խաբեբայ սեպուիմ, եւ անունս հրապարակաւ նախատուի : Չէ, չէ, սիրելի զաւկըներս . լաւագոյն է որ մարդս իր պատուովն ու առանց յանցանքի վիշտ եւ նեղութիւն կրէ, քան թէ յանցանք գործէ, պատիւը կորսնցընէ եւ անպատիժ մնայ : Թող գրքերս քննեն . ամէն մարդ կը տեսնէ որ ամենեւին անիրաւութիւն, խաբէութիւն մ'ըրած չեմ : Գուցէ անմեղութիւնս տեսնելով՝ վրաս գութ կ'ունենան, եւ եթէ ես վիշտ կը կրեմ նէ, դոնէ զձեզ հանդարտ կը թողուն : Մի վախճաք, սիրելիքս, Աստուած զձեզ ձեռքէ թող չհատար :

ԳԵՂԱՄ

Չէ, հայր, հրամանոցմէ չենք բաժնուիր . պէտք է որ մենք ալ հետերնիդ բանտ դանք :

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Պարապ բան է, չեն թողուր, կը մերժեն, գուցէ ալ գլուխնիդ բան մը կու գայ : Ան ատեն ալ ցաւերս ու վիշտերս վերջին աստիճանի կը հասնին : Պէտք է որ դուք հոս մնաք :

ԳԵՂԱՄ

Թէ որ կը պատուիրէք նէ, պէտք է որ կենանք : Բայց . . . :

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Կորսնցընելու ժամանակ չունինք : Հիմա տերութեան կողմանէ մարդիկ պիտի գան, բոլոր ունեցածներս կ'ընեն : Գնա, Գրիգորիս, դաստիարակդ կանչէ : . . . Ա՛հ, ասկէ վերջը ալ երկայն ատեն քովդ պիտի չկրնայ մնալ . . . : Բայց զնա, շուտ ըրէ :

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԷՐԼԱՆԱՆ ԽՈՒՆ :

Դժբախտութիւն դժբախտութեան վրայ :

ՏԵՍԻՆ Գ.

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ, ԳԵՂԱՄ

ԳԵՂԱՄ

Ո՛հ, առանց հօր մենք ի՛նչ պիտ'որ բլլանք:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Գեղամ, աս՝ ժամանակէն յառաջ վրանիդ հասած վիշտը պէտք է որ ժամանակէն յառաջ ալ ձեր միտքն հասունացընէ: Վիշտերն աս աղէկութիւնն ունին որ մարդս աղէկ կը կրթեն, եւ շատ անգամ մէկու մը երիտասարդութեան ատեն ունեցած դժբախտութիւնը՝ բոլոր կենացը երջանկութեան պատճառ կ'ըլլայ: Փառք Աստուծոյ, հիմա այնպիսի վիճակի մէջ ես որ մէկ կամ առ առաւելն երկու տարիէ կրնաս ինք զինքդ հոգալ: Հիմա նայէ որ գլխաւորիդ աղէկ հպատակ բլլաս եւ գործքերդ ճշդիւ ու հաւատարմութեամբ կատարես: Հիմակու հիմա պէտք է որ եջբօրմէդ բաժնուիս. քենեկալիս հետ խօսեցայ եւ ինք սիրով յանձն առաւ որ զքեզ իր տանը մէջ պահէ. դիտեմ որ մօրաքոյրդ շատ կը սիրես, ինքն ալ զքեզ մօր պէս կը հոգայ:

ԳԵՂԱՄ

Քանի որ աս բաժանման վրայ կը մտածեմ, ինք զինքս կը կորսնցընեմ. երանի՛ թէ ցամաք հաց ուտէի, մուրալով ապրէի, եւ հրամանոցմէ չբաժնուէի: . . . Բայց մօրաքեռս ընտանիքն աղքատ է. գրեթէ հրամանոցը բարերարութեամբը կ'ապրէին: Հիմա ես իրենց ծանրութիւն պիտ'որ բլլամ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Չէ, սրդեակ, դուն կարծածիդ չափ աղքատ չես: Մօրդ զարդերն ամբողջ կեցած են, եւ բոլոր քուկդ են: (Դէպ է պարսկէն ի՛նչ քանիսն է՝ քարան մը ի՛նչ քանայ:) Ահաւասիկ, աս արկղիկն մէջն է ամենայն ինչ: Պատուական քարերուն, ոսկւոյն եւ արծաթին ներքին

գինը՝ 35,000 դահեկանէն աւելի է: Արդէն քենեկալիս ըսած եմ թէ ինչ կերպով կ'ուզեմ որ ծախուին. առնուած ստակն ինչ կերպով գործածելիքն ալ մեկնած եմ: Ար յուսամ որ եղբայրդ ալ չես մոռնար ինք ամենեւին բան մը չունի:

ԳԵՂԱՄ

Խեղճ եղբայրո, մինչեւ վերջին դանկա իրեն հետ կը բաժնեմ: . . . Բայց, սիրելի հայր, միտքս ուրիշ բան մը կու գայ: Ան ստրկով հիմակուան նեղութիւններնէդ չէք կրնար ազատիլ: . . . Արնաք, այնպէս չէ. ես ան ստակը չեմ առներ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Պէտք է որ առնես: Ինչպէս զրուցեցի, ան զարդերը բոլորովին քուկդ են, եւ ես ամենեւին իրաւունք չունիմ զանոնք գործածելու: Թէ որ իմ ստրկովս գնուած ըլլային, հարկ չկար որ դուն ըսէիր, պարտքս էր որ անոնցմով իմ պարտատէրներս գոհ ընէի:

ԳԵՂԱՄ

Թէ որ իմն են նէ, ես հրամանոցը կը պարգեւեմ, իմ ստացուածքս ուրիշին պարգեւեւելու իրաւունք ունիմ, անանկ չէ՞ մի:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Զէ. վասն զի քեզի ամենէն մերձաւորը դուն ես. ան փոքր ստացուածքդ ձեռքէդ հանելով՝ ինքզինքդ ու եղբայրդ հոգալու միակ միջոցը կը կորսնցընես: Նոյն ստակը բաւական է երկուքնիդ ալ այնչափ ատեն պահելու, մինչեւ որ քու յատուկ վաստակովդ ինքզինքդ ու եղբայրդ կարող ըլլաս նայիլ: Ասկից ալ զատ՝ ան օտրկով պարտատէրներէս մէկը կամ երկուքը գոհ ընէի ալ նէ, մէկախները միշտ կը մնային:

ԳԵՂԱՄ

Բայց, կ'աղաչեմ. . . :

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Բաւական է. երկայն բարակ խօսելու ատեն չկայ իմ պարտքս եւ խոհեմութիւնն այսպէս կը պահանջեն: Ահաւասիկ առ բալլիբը, քովդ պահէ: Հիմա զնա մէյ մը վարը նայէ որ կնքելու համար տէրութեան կողմանէ գալու մարդիկն եկած են:

ԳԵՂԱՄ ԴՈՒՐՈՒ ԵՒԼԵՄՈՒ ՄԵԼԷՆ:

Տէր Աստուած, աս օրուանս ալ պիտի հասնինք եղեր:

ՏԵՍԻՆ Դ.

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ ԽՈՒՅԷՆ:

Ա՛ս պիտի ըլլայ եղեր ուրեմն իմ բոլոր աշխատութեանս ու հոգերուս պտուղը: Ի՛նչ յիմարութիւն կ'ընէ մարդ՝ երբ որ աշխարհքին համար կ'աշխատի: Հասարակօրէն վախճանն ի՛նչ կ'ըլլայ. նեղութիւն, վիշտ, դժբախտութիւն, ողորմելութիւն: Զաւիլներն ու սիրելիները՝ դժբախտութեան, ինք՝ արհամարհութեան մէջ կ'իյնայ, մանաւանդ թէ խաբեբայի տեղ կը գրուի: . . . Խաբեբայ սեպուիլ . . . : Ասիկա ամենէն աւելի ցաւ կ'ըլլայ ինծի. միակ միսիթարութիւնս ան է, որ գոնէ Աստուած կը ճանչնայ որ այնպէս չեմ, խիղճս կը վկայէ որ գործքերուս մէջ ամենեւին խաբէութիւն չկայ: . . . Թէ որ ունեցած քիչ մը ստրկովս մէկդի քաշուած ապրէի, հիմա աս խեղճութիւնները գլուխ չէին դար: . . . (Բէլ Ժ. Դոմէտիէն Էպիէն:) Բայց չէ. մարդս դատարկ եւ անգործ ապրելու համար ստեղծուած չէ. պէտք է որ իր նմաններուն՝ ձեռքէն եկածին չափ օգտակար ըլլալու ջանայ, իր աղգին, հայրենեացը համար աշխատի: . . . Որչափ որ է նե՛ ուրիշներուն օգնելու ջանացած եմ. չեմ յիշեր որ մէկու մը թշուառութեան պատճառ եղած ըլլամ. եւ հիմա դժբախտութեան մէջ ինկած ատենս ալ կը յուսամ որ աւ-

ըիշին վնաս մը չ'ըլլար . ունեցածս չունեցածս բոլոր ծախուելով՝ կարծեմ թէ ամէն պարտքերս կրնան հատուցուիլ : . . . Բայց զաւկըներս . . . : Ձէ . եւ ոչ իսկ զաւկըներս դժբախտ են . ո՛վ գիտէ հարստութեան մէջ մնային նէ՝ ի՞նչ կ'ըլլային : Կը յուսամ որ առանց իրենց յանցանացը աս պատահած չարիքն իրենց աւելի օգտակար կ'ըլլայ : Թշուառութիւնը շատ անգամ առաքինութեան առիթ կ'ըլլայ : . . . Հա՛, Պր . Ներսէս :

Տ Ե Ս Ի Լ Ե .

Պր . ԲԱՅԿԷՆ , Պր . ՆԵՐՍԷՍ , ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Պր . ԲԱՅԿԷՆ ԴԵ՞՞՞ Ի Պր . ՆԵՐՍԷՍ ԻՐԽԱՆԷ :

Պառցէ գլուխս եկածն արդէն լսած էք :

Պր . ՆԵՐՍԷՍ

Հրամեր էք , Գրիգորիսնիս ամենայն ինչ պատմեց : Ասոր վրայ ունեցած ցաւս հարկ չկայ որ խօսքով բացատրելու ետեւէ . . . :

Պր . ԲԱՅԿԷՆ

Գիտեմ արդէն , միշտ ինծի եւ իմիններուս մտերիմ բարեկամն եղած էք : Տղոցս տուած աղէկ կըրթութութիւններնուդ համար ի՞նչչափ շնորհակալ պէտք է որ ըլլամ :

Պր . ՆԵՐՍԷՍ

Իսկ ես հրամանոցը ինծի ցուցրցած բարեկամութեան ու սիրոյն , եւ աներնուդ մէջ վայելած ուրախութեանս համար ունեցած երախտագիտութիւնս չեմ գիտեր ի՞նչպէս բացատրեմ : Իմ ըրածս պարտքս էր . . . :

Պր . ԲԱՅԿԷՆ

Իմ պարտքս ալ ան էր որ իմ որդիքներուս համար կրած աշխատանքնիդ եւ իրենց ըրած բարիքնիդ ըստ արժանւոյն վարձատրեմ : Հիմա տրամութեանս մէկ

պատճառն ալ ան է, որ աս բաղձանքս ալ չեմ կրնար կատարել: Ուստի եւ մինակ Անոր պէտք է թողումս հոգը, որն որ կրնայ վարձատրել եւ ստուգիւ ալ կը վարձատրէ: Կը յուսամ որ զաւրճներս ալ . . . :

ՊՐ. ՆԵՐՍԷՍ

Ո՛հ, իրենք արդէն իրենց փութանութեամբն ու անսացողութեամբն՝ իմ փոքր աշխատութիւնս չափէն աւելի պսակեցին, եւ կը յուսամ որ ասկէ ետեւ աւելի կ'ընեն:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Անշուշտ ձեռքէս եկածը կ'ընեմ հրամանքնիդ ասկէ ետեւ ալ գոհ ընելու: Իմ միակ ջանքս միշտ ան պիտ'որ ըլլայ որ հրամանոցն արժանի աշկերտ ու առաքինի եւ հայրենեաց օգտակար մարդ ըլլամ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Կը յուսամ, սիրելիս, որ աս խօսքդ իրօք ալ կը կատարես: . . . Բայց, ՊՐ. ՆԵՐՍԷՍ, կը տեսնէք թէ բաներն ան աստիճանի հասած են, որ ասկէ վերջը ալ որդւոյս համար դաստիարակ մը չեմ կրնար պահել:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Սիրելի հօրմէս բաժնուիլս բաւական չէր, հրամանոցմէ ալ պիտի բաժնուիմ եղեր:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Ո՛րդեակ, իմ ալ ամենամեծ ցաւս աս է, գիտեմ դաստիարակիդ պէս մարդ մը կորսնցընելով՝ ինչ մեծ գանձ կը կորսնցընես: Բայց ապահով եմ որ քեզմէ հեռու եղած ատենն ալ՝ զքեզ բոլորովին չիթողուր, միշտ իր խրատներովը քեզի կ'օգնէ:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Աս բանս կ'ընէք, անանկ չէ՞ մի, իմ սիրելի երկրորդ հայրս:

ՊՐ. ՆԵՐՍԷՍ

Կրնաս ապահով ըլլալ, բարեկամիկս, որ քանի

որ շունչս վրաս է նէ, միշտ քեզի խրատտու, բարեկամ, հայր կ'ըլլամ, ամէն ձեռքէս եկածը կ'ընեմ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԻՆ

Ձեզի պէս սիրտ ունեցողէ մը ասկից տարբեր վարմունք մը չէր կրնար սպասուիլ. հազար անգամ շնորհակալ եմ ձեր բարեկամութեան համար: Սակայն հիմա պէտք է որ զըուցեմ թէ ի՞նչ որոշում ըրած եմ Գրիգորիօսիս վրայ: Մինչեւ Սեպտեմբերի սկիզբը դուք զինքը քովերնիդ կը պահէք. կը յուսամ որ երկու երեք ամսուան համար հարկաւոր եղած ստակը պարտատէրներս չեն զլանար:

ՊՐ. ՆԵՐՍԷՍ

Ես ալ հրամանոցը կը զըուցեմ որ ասկից երկու տարիէն յառաջ զինքը քովէս չեմ բաժներ:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ի՞նչ կ'ըսէք:

ՊՐ. ՆԵՐՍԷՍ

Ինչ որ քեզի ունեցած սէրս, եւ հօրդ պարտական եղած երախտագիտութիւնս կը ցուցնէ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԻՆ *«բախտ-խեղճ»* յետք թողնելով:

Ի՞նչ մեծ մխիթարութիւն է մարդուն՝ իր դժբախտութեան պտեն ասանկ մեծանձն բարեկամ ունենալը: Ձեր կամքը՝ դործքի տեղ կ'ընդունիմ: Բայց չեմ կրնար հաւանիլ որ կատարէք:

ՊՐ. ՆԵՐՍԷՍ

Ամենեւին մի հոգաք: Հրամանոցն առատաձեռնութեամբն ու իմ խնայողութեամբս, փառք Աստուծոյ, անանկ վիճակի մէջ կը գտնուիմ, որ առանց նեղ մտնելու՝ մէկ երկու տարի իմ սիրելի Գրիգորիօսիս հետ կրնամ ապրիլ: Խուց մը կը վարձեմ, որուն մէջ մէկտեղ կը բնակինք. քանի մը ձեռագիրներ ունիմ, զորոնք աղէկ գնով կրնամ ծախել: Եւ որովհետեւ ինք փութաջան ըլլալով՝ հարկ չկայ որ վրան շատ երկայն ատեն կորսնցը-

նեմ, անոր համար միշտ կրնամ դրաւոր աշխատութիւններու զբաղել եւ երկուքներնուս պահպանութեան համար հարկաւոր եղածը դիւրութեամբ ճանել:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԼԱԼԷ:

Ո՛հ, ճշմարտապէս իմ երկրորդ հայրս, չեմ կրնամ խօսքով յայտնել սրտիս մէջ զգացածս:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ ԽԼՈՒՆԻՐԷ ԲԵՒԼԷ:

Երկուքներնուս ալ արցունքը՝ սրտերնուս մէջ զգացածնիս աւելի աղէկ կը բացատրեն, քան թէ երկայն ճառեր խօսելու ըլլայինք: Ի վերայ այսր ամենայնի պէտք է որ որոշմունքս յայտնեմ: Չորս շաբաթ է որ գլուխս դալու դժբախտութիւնն յայտնի տեսնելով՝ ասդին անդին ինկած ու հոգացած էի, որ Սեպտեմբերի սկիզբը Գրիգորիսս վարժոյց մը կարենայ մտնել: Բայց հիմա բանն ասանկ փոխուելով՝ ամենայն ինչ ձեր բարեկամութեանն ու խոհեմութեանը կը յանձնեմ:

ՊՐ. ՆԵՐՍԷՍ

Հատ աղէկ. սակայն . . . :

Տ Ե Ս Ի Լ Ք.

ՆԱԽԸՆԹԱՅՆԵՐՆ ՈՒ ԳԵՂԱՄ

ԳԵՂԱՄ ԼԱԼԷ:

Ա՛հ, ամենասիրելի հայրս:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Ի՞նչ կայ . . . լաւ, ուրեմն եկած են, կը կնքեն: Պէտք է որ երթամ: Մի լար, որդեակ, սիրելի զաւակս, մի լար, եւ ցաւերս աւելի մի սաստկացրնէր: Տես, Աստուած իմ տրամութեանս մէջ ինծի որչափ մխիթարութիւն կու տայ: Աս բարեսիրտ, մեծանձն մարդը (Պր. Ներսէսը կը ցոյցնէ) եղբայրդ քովը պիտ'որ առնէ, ուստի հիմակու հիմա երկուք-

նիդ ալ հոգացուած էք : Վերջն ալ Աստուած զձեզ թող չհտար : Մնա՛ք բարով, Պր. Ներսէս, երկու զաւիըներս ալ ձեզի կը յանձնեմ. Գեղամս, ձեր առջի աշկերտն ալ մի մսուռաք, իր վտանգաւոր վիճակին մէջ հօկեցողութիւննիդ ու խրատներնիդ վըրայէն անպակաս ըլլայ : Ձեր բարեկամութիւնն ու սէրը երբեք մոքէս չ'ելլեր :

ԳՐԻԳՈՐԻՍ հօրը ծննդնէրը փախեալ :

Այսպէս մեզմէ կը բաժնուիք. չէ, չեմ կրնար թողուլ :

ՊՐ. ԲԱՅԱԿԷՆ

Դէմ դնելը պարապ բան է, սիրելիս : Ար յուսամ որ երբեմն երբեմն կրնամ զձեզ տեսնել. չեմ կարծեր որ անգթութիւնն ան աստիճանի հասցընեն, մինչեւ երբեմն ինծի դալու հրաման չտան : Մնա՛ք բարով, սիրելիք : (Զուլնէրը իւր փրկէ) :

ԳԵՂԱՄ

Ա՛հ, բաժանումն այսպէս դառն է եղեր : (Զիւրնար որիչ քան ըսել, երեսը երկու յետուանէրովը փոքած ետեղանի վը կոխեալ՝ անշարժ իւր կիսայ) :

ՊՐ. ԲԱՅԱԿԷՆ՝ Գրիգորիսն, որն որ զենքը բռնած՝ չ'ուզեր բաժնուիլ :

Թո՛ղ տուր, սիրելի զաւակս, թո՛ղ : Նայէ որ փութաջանութեամբդ ու հպատակութեամբդ՝ մեծանձն բարերարդ գոհ ընես : Աստուծոյ երկիւղը միշտ սրտիդ մէջ մնայ. ան ատեն ստուգիւ երջանիկ կ'ըլլաս : (Բռնուիլեամբ իւր բաժնուիլ որոնս կ'ելլէ : Գրիգորիս ետեւէն իւր վաղէ, Պր. Ներսէս ալ ետեւնէրնէն կ'ելլէ) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ի .

ԳԵՂԱՄ արանին :

Ես ի՜նչ կեցեր եմ, ես ալ երթամ : (Դեպ ի որոնս յարաւ կ'երթայ) : Բայց չէ. գուցէ ինք զինքս չեմ

կրնար բռնել, եւ հօրս ցաւն աւելի կը սաստկացը-
նեմ: (Լալով ախարի մը վրայ ինչ հոտի, եւ գլուխը յետ-
քէն ինչ յեցընէ): Ի՞նչ դժբախտութիւն: . . . Մահը
ժամանակէն յառաջ մօրմէս բաժնեց. երկրորդ մայրս
ալ՝ նոյն անգութ մահն յափշտակեց. հիմա անա-
գորոյն մարդիկ հայրերնիս ալ բռնութեամբ մեզմէ
կը բաժնեն: Բայց . . . արդեօք կերպով մը հայրս
չեմ կրնար ազատել: Մէյ մը իմ գլխաւորիս զրու-
ցեմ. . . պարապ բան է. արդէն հայրս խօսեր է եւ
օգուտ մը չէ եղած: . . . Սակայն արդեօք ան մօրս
զարդերը ծախէի եւ նոյն ստրկով . . . : Թէպէտ
ըսաւ որ իմ ու եղբօրս պահպանութեան համար միմեկ
անոնք կը մնան. բայց եղբայրս արդէն իր դաս-
տիարակին քովը պիտ'որ մնայ. ես ալ առած ստր-
կովս կրնամ ինք զինքս հոգալ: . . . Ըսաւ որ մի-
նակ մէկ երկու պարտատէր գոհ կ'ըլլայ, եւ մէկալ-
ներն առնելէքնին կը պահանջեն: Բայց գուցէ մի-
նակ զմեզ հոգալուն համար՝ այնպէս զրուցեց: . . .
Ստուգիւ այնպէս եղած պիտ'որ ըլլայ: Մեր սիրոյն
համար մեռնիլն ալ աչքին բան մը չ'երեւար . . . :
Ես ալ իր սիրոյն համար ամէն բան պէտք է որ
փորձեմ: . . . Մուրանալ ալ հարկ ըլլայ, ասանկ
հօր մը համար՝ չեմ քաշուիր: . . .

Տ Ե Ս Ի Լ Ը.

ԳԵՂԱՄ, ԳՐԻԳՈՐԻՍ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԼԱԼՎ ԴԵՐ՝ ԻՆ ԴԴԷԷ:

ՂԱՆՃ, ԳԵՂԱՄ. սիրելի հայրերնիս գնաց:

ԳԵՂԱՄ

Գնաց:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ար կարծէի որ բան մը չ'իկրնար զիս իրմէ բաժնել:
. . . Բայց հրամայեց. . . ստիպողական կերպով մը

հրամայեց որ կենամ: Աղաչեց որ իր ցաւն աւելի չաճեցընեմ. . . : Ի՞նչ կրնայի ընել. . . հարկ եղաւ որ հնազանդիմ:

ԳԵՂԱՄ

Վայ մեզի. հիմա կ'իմանամ թէ որք ըլլալն ի՞նչ է եղեր: Պր. Ներսէսն ո՞ւր է:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Այլալուծենէն ինք զինքը չկրնալով բռնել՝ խուցը քաշուեցաւ:

ԳԵՂԱՄ

Հայրս երթալու ատեն բան մը չզրուցեց:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Վարը կնքելու համար եկող մարդիկներն արդէն գործերնին լմնցուցած ըլլալով՝ ատեն թող չտուին: Ինծի հրամայեց որ զինքը թող տամ, եւ երբ որ ես լալով ու դողալով ետ կը դառնայի, իբրեւ թէ տուած խիստ հրամանին վրայ զղջալով՝ նորէն կանչեց, դարձեալ պագաւ, ու աշուրներէն յորդ արցունք թափելով՝ աճապարեց դռնէն դուրս ելաւ:

ԳԵՂԱՄ

Գիտե՞ս, Գրիգորիս, միտքս բան մ'եկաւ: Թէպէտ հայրս զրուցեց որ Պր. Հմայեակ խիստ մարդ մըն է, իրեն աղաչելը պարտաւ բան է. բայց ես միշտ առանկ կը կարծեմ որ եթէ երթանք լանք, աղաչենք, պաղատինք նէ, չիկրնար դէմ դնել:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Աղէկ ըսիր, երթանք. խիստ ըլլալով՝ ի՞նչ կրնայ ընել, առ առաւելն պիտի ծեծէ, կամ զմեզ ալ բանտ պիտի դնէ. հօրս սիրոյն համար ամէն բան սիրով յանձն կ'առնեմ:

ԳԵՂԱՄ

Ի՞նչ կ'ըսես, ծեծել, բանտ դնել. անանկ բան չ'ըներ: Բայց եթէ աղաչանքնիս չիլսեր նէ, ես գիտեմ ի՞նչ կ'ընեմ: Իր Պաճոյճ որդին իմ բարեկամս

է, իրեն կ'երթամ կ'աղաչեմ որ հօրը միջնորդ ըլլայ: Իսկ եթէ աս ալ չեյաջողիր նէ, հօրս պարտքը կը վճարեմ:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ար վճարե՛ս. ինչո՞վ պիտի վճարես: Թէ որ այնչափ ստակ ունիս նէ՝ ինչո՞ւ անմիջապէս չտուիր:

ԳԵՂԱՄ

Բանը վերջին բոպէն իմացայ. եւ թէպէտ աղաչեցի որ առնէ, բայց ամենեւին չուզեց:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ուրեմն երթանք. հիմա կը յիշեմ որ Պր. Հմայեակին պզտիկ տղուն հետ քանի մը անգամ տեսնուած եմ: Չ'ըլլար նէ՝ ես ալ իրեն կ'երթամ: Բայց մէյ մը Պր. Ներսիսին զրուցեմ:

ԳԵՂԱՄ

Չէ, ան չ'ըլլար: Անտարակոյս ինքն ալ հօրս պէս պիտ'որ ըսէ որ պարտպ բան է: Գիտես ամէն անգամ իրեն իրաւունք կ'ու տայ:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Ստոյգ է, բայց պէտք է որ դուրս երթալս եւ սըր երթալս իմացընեմ:

ԳԵՂԱՄ

Ըսէ որ Պր. Հմայեակին որդւոցը պիտ'որ երթանք, աղաչենք որ հօրերնուն մեր հօրը համար միջնորդ ըլլան:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Աս աղէկ է եւ մէջը սուտ ալ չկայ: (Կ'երթայ:)

ԳԵՂԱՄ

Աստուած տայ որ սիրաւ կակղի: Պէտք է որ արկղիկն ալ մէկտեղ առնեմ: (Գարանը իւր քանայ եւ որդիներս դուրս իւր հանէ:)

ՎԵՐԶ Ա. ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՅՑ

Ե Ր Ե Ր Ո Ւ Ե ՆՐ Ի.

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ՊՐ. ՀՄԱՅՅԵԱԿ արանին, գրասենյակին արվելու նպատակ
իւ գրէ:

Հա՛, ինչպէս որ պէտք է նե՛ խոսողութիւն պիտի
բանեցընեմ. առջի չորս շաբաթը հացէն ու ջրէն
ուրիշ բան կերցընել չեմ տար: . . . Զիս այսպէս
20,000 դահեկանէս ընել: (Բէլ մը հրաժեշտէն ետէս:)
Ստոյգ է ինք յանցանք չունի . . . : Բայց ինչո՞ւ ուրիշ
չին համար երաշխաւոր կ'ըլլայ: . . . Ես խաբուեցայ,
ստակս կորսընցուցի, ան բաւական է. կ'ուզէ իր յան-
ցանքովն ըլլայ, կ'ուզէ ուրիշին յանցանքովը: Պէտք
է որ պատիժը կրէ: Գուցէ այնպիսի մէկն ալ կը
գտնուի, որն որ իրեն համար երաշխաւոր ըլլայ: Ա-
նանկ բան մ'ըլլայ նե, ա՛լ աղէկ: (Դուռը ինչ զար-
նուի:) Կարծեմ գուռը կը զարնեն: (Կ'ելլէ դուռը ինչ
բանայ եւ դռնէն դուռն ինչ զարնի:) Հրամայեցէք,
Պարոնիկ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ի.

ՊՐ. ՀՄԱՅՅԵԱԿ, ԳԵՂԱՄ

ՊՐ. ՀՄԱՅՅԵԱԿ

Հրամայեցէք, Պարոնիկս, ի՞նչ բանով կրնամ ծա-
ռայել: (Գեղամ ինչ էլ չի կրնար խօսիլ:) Թողողութիւն
կ'ընէք ժամանակ չունիմ, ըսելէքնիդ շուտով ըսէք:
(Ինչ իրեն:) Ո՞վ գիտէ ի՞նչ գլխու ցաւ պիտի ըլլայ.
գուցէ աս մաքուր զգեստներուն տակ՝ մուրացիկ մըն է:

ԳԵՂԱՄ

Թողողութիւն տուէք, Պարոն, հրամանոցը գլխու-
թիւնն աղբսելու եկած եմ:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Գլխաթիւն. հոստեղս գլխաթեան տեղ չէ, հոս գրատուն է, վաճառականութեան տեղ է: Բայց ինչ է, շուտով ըսէք. ժամանակս կարճ է:

ԳԵՂԱՄ

Ա՛հ, հօրս կորստեան վրայ ունեցած կսկիծս . . . :

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ Խօսք Խրեւել:

Հա՛, հա՛, մէկէն ի մէկ չճանչցայ, ան փառաւոր Բաբելէնին տղան ես՝ որն որ ինծի 20,000 դահեկանէն աւելի ստակ կորսընցընել տուաւ:

ԳԵՂԱՄ

Հայրս անշուշտ ձեր վնասին պատճառ եղած չէ:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Ինծմէ աղէկ գիտես:

ԳԵՂԱՄ

Ուրեմն իր արդարասիրութիւնն, իր զգուշաւորութիւնը չէք ճանչնար:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Ո՛վ որ ուրիշին համար երաշխաւոր կ'ըլլայ՝ որ աշոր տեղը վճարէ, եւ չիվճարեր, ո՛չ արդարասէր է եւ ո՛չ ալ զգուշաւոր:

ԳԵՂԱՄ

Բայց թէ որ սրտանց կը բաղձայ վճարել եւ չիկրնար:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Ան ատեն պէտք չէ որ խօսք տայ. ապա թէ ոչ՝ զգուշաւոր չէ. անխոհեմին, անմտին մէկն է:

ԳԵՂԱՄ

Աղաչեմ, հօրս այնպէս նախատական անուններ մի տաք: Արնայ խաբուած ըլլալ. բայց . . . :

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Բայց, բայց. ինչ բայց . . . վիճելն օգուտ մը չունի: Քեզի պէս տղայ մը զիս չիկրնար համոզել որ խրաւունք չունիմ:

ԳԵՂԱՄ

Ես ալ անոր համար եկած չեմ որ վիճեմ եւ իրաւունք չունենալնիդ ցուցնեմ: Միայն ազաւելու եկայ որ գթութիւն ընէք. . . :

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Հա՛, հա՛. գթութիւն ընեմ, եւ տասը հազար դահեկանս ծովը նետեմ:

ԳԵՂԱՄ

Չէ, տսիկա չեմ ուզեր. միայն հայրս ազատ թող տուէք եւ քիչ մը ժամանակ համբերեցէք, կը տեսնէք որ անշուշտ . . . :

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Ի՛նչ համբերել, ի՛նչ տեսնել: Համբերել, տեսնել ըսելով՝ ձեռքէ փախցընեմ, հա՛: Անանկ բան չ'ըլլար. մինչեւ որ բոլոր պարտքը չիվճարեր նէ, բանտէն ելելիք չունի:

ԳԵՂԱՄ

Հայրս անանկ անարդ ու խաբէբայ մարդու տեղ կը դնէք, որ պարտքէն ազատելու համար՝ ձգէ փախչի. փախչիլ ուզէր նէ՝ մինչեւ հիմա շատոնց կրնար փախչիլ: Բայց իր պատիւն իրեն ամէն բանէն վեր է: Ինք պատուաւոր մարդ է:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Իմ աչքիս առջեւը պատուաւոր մինակ ան է, որն որ պարտքը կը վճարէ: Թող ինքն ալ վճարէ. ան ատեն աշխարհքիս վրայ իրմէ պատուաւոր մարդ չ'ըլլար:

ԳԵՂԱՄ

Չինքն ազատ թողուցէք եւ ժամանակ տուէք, գուցէ իրեն համար վճարող մը կը գտնուի:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Արդէն ժամանակն երկու անգամ երկընցուցի, օգուտ մը չըրաւ. . . : Բայց ի՛նչ կեցեր երկայն բարակ վիճաբանութիւն կ'ընեմ. ալ գործքդ դնա, ես պարապ տեղ կորսընցընելու ատեն չունիմ:

ԳԵՂԱՄ

Մտածեցէք մէյ մը հայրերնիս ինչպէս ցաւ կը զգայ զմեզ առանց օգնականի, առանց մխիթարութեան թող տալուն համար. մտածեցէք մէյ մը, թէ որ հրամանոցը զաւիրները . . . :

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Իմ զաւիրներս, անոնց համար հոգացած եմ: Սա կը տեսնես. (Արի՛ւ մը ինչո՞ւ ցընէ:) Ես ս'ըր կ'ուզեմ նէ՛ երթամ, իրենք անոր մէջ թէ՛ օգնական, թէ՛ մխիթարութիւն կը գտնեն: Ձեր հայրն ալ այնպէս ըրած ըլլար նէ, հիմա բաւական մխիթարութիւն կ'ունենայիք եւ օգնական ալ չէր պակսեր. ինք բանտի մէջ չէր գտնուեր, ես ալ ստակս առած կ'ըլլայի: . . . Բայց դուն խօսք չես հասկընար, ժամանակ չունիմ, ըսի. ալ զիս աւելի մի ձանձրացըներ:

ԳԵՂԱՄ առէ՛ւ շնիան վրայ կ'ենայ:

Կ'աղաչեմ, թափած արցունքիս ողորմեցէք:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ ինչո՞ւ ինչն մը լաւ լաւ բանք ապրուի:

Ձէ, չէ. չ'ըլլար: Դուրս ելիր:

ԳԵՂԱՄ

Ողորմեցէք վրանիս, հայրերնիս մեղի դարձուցէք: Աստուած հրամանքնիդ կը վարձատրէ:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ ինչո՞ւ երբեք չ'ապրուի ինչ լաւ բանք:

Չ'ըլլար, ըսի, չ'ըլլար:

ԳԵՂԱՄ

Ուրեմն թէ որ բացարձակապէս չէք ուզեր նէ, մտիկ ըրէք:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Ձէ, չէ, բան մը մտիկ չեմ ըներ, բան մը չեմ տեսներ:

ԳԵՂԱՄ

Հօրս պարտքը ես կը վճարեմ: . . . (ՊՐ. Հայեա՛կ բռնի դռնէն ածապարելով առի՛ւ խոսք մը կ'անցնէ. ես

դո՞ւրս էլ ֆոյէ։) Աշխարհքիս մէջ ի՞նչ խստասիրտ մարդիկ կան եղեր։ . . . Եւ ոչ հօրս տեղ վճարելս կ'ուզէ ընդունիլ։ . . . Մէյ մ'ալ որդւոյն ձեռքովը փորձեմ։ (Դո՞ւրս է՛լէլէ։)

Տ Ե Ս Ի Լ Բ .

ՊՐ . ՀՄԱՅՆԱԿ ԴՈ՞ՒՐՍ ԺԷՆ ԲՈՒՆԱԿԱՆ ԳԳՈՒՆԱԿԱՆ ԻՆ ԶԱՅԻ, ԵՎ ԳԻՂԱՌԻՆ ԳԵՅԻՆ ԸԼԼԱԼԱՆ ԶԵՐՈՅ ԽԱՍԱՆՈՒ ԸԼԼԱԼԵՆ ԵՊԵՆ ԴՈ՞ՒՐՍ Է՛ԼԼԷ՛։

Ես ի՞նչ յամառ տղայ է. զիս որչափ չարչարեց։ Թէ որ քիչ մ'ալ շարունակելու ըլլար, չեմ գիտեր որ դէմ դնելու զօրութիւն կ'ունենայի արդեօք. սիրտս ի՞նչպէս կը շարժէր։ . . . Անշուշտ սա Բաբկէնն այնպէս դէշ մարդ պիտի չըլլայ, որ ասանկ որդի մ'ունի, հայրն ի՞նչպէս կը սիրէ։ . . . Թէ որ իմ գլուխս ասանկ բան մը գալու ըլլար նէ, ստուգիւ զաւկրներս աս կերպով չէին վարուեր։ . . . Կ'ուզէի որ իրենցմէ մէկն աս տեսարանին ներկայ դանուէր։ Չեմ գիտեր որ արդեօք գիշեր ցորեկ աշխատելով իրենց ստակ ժողովելու համար՝ այնչափ երախտագիտութիւն ունին, որչափ որ ատ տղան իր հօրն ունի՝ պարտքի տակ իյնալուն, ինք զինքն ու որդիքը կործանելուն համար։ Թէ որ 20,000 դահեկանին տեղ 2000 կամ 3000 դահեկան ըլլար նէ, գուցէ իրեն համար . . . :

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՊՐ . ՀՄԱՅՆԱԿ, ՍԱՀԱԿ

ՍԱՀԱԿ ԲՈՐՈՐՈՅՈՅՆ ԶԷՅՈՒԼԷ՛։

Չէս ըսեր, հայր, ծիծաղելու բան մը կայ։

ՊՐ . ՀՄԱՅՆԱԿ

Ո՛վ գիտէ ի՞նչ պարապ բան է։

ՍԱՀԱԿ ՅԵԺԱԿԸ ԼԱՐՈՆԱՅԻՆԸ:

Մէյ մը գիտնայիր, ի՞նչպէս ծիծաղաշարժ բան է .
մարդ ծիծաղելէն կը ճաթի:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵՆԱԿ

Ի՞նչ պիտ'որ ընեմ, ի՞նչ ըլլայ նէ՛ ըլլայ:

ՍԱՀԱԿ

Բայց լսես նէ՛ ստուգիւ պէտք է որ գուն ալ
ծիծաղես: . . . Կրնաս գիտնալ ո՞վ եկած է:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵՆԱԿ

Անմիտ տղայ, ի՞նչ վրաս պէտք է ո՞վ եկած ըլ-
լալը, որ գիտնալու համար գլուխս յոգնեցընեմ:

ՍԱՀԱԿ

Ձեռ կրնար գիտնալ՝ անկարելի է. անոր համար
կը զրուցեմ: Բաբկէնին պզտիկ տղան է: (Դարչեալ
Բարչրայան ինչ ՅԵԺԱԿԸ:)

ՊՐ. ՀՄԱՅԵՆԱԿ

Հա՛, հա՛. հիմա կ'իմանամ, մեծ որդին ալ ինծի
եկաւ: Անշուշտ կ'ուզէ որ ինծի միջնորդ ըլլաս որ
հայրն ազատեմ. բայց ես ալ քեզի կը զրուցեմ
թէ . . . :

ՍԱՀԱԿ

Անոր ալ ճամբան կայ: Ստուգիւ ըսածիդ պէս
կ'ուզէ որ քեզի միջնորդ ըլլամ. բայց (ՅԵԺԱԿԸ) կը
խնդրէ որ աղաչեմ թէ զինքը հօրը տեղ բանտ
դնել տաս, հացէ ու ջրէ զատ բան չտաս, միայն թէ
հայրն ազատես:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵՆԱԿ

Ասիկա քու աչքիդ առջեւը ծիծաղակա՞ն բան է:

ՍԱՀԱԿ

Հապա ի՞նչ է. հիմա իրմէ ո՞վ կ'ուզէ որ բանտ
մտնէ:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵՆԱԿ

Ուրեմն թէ որ քու հայրդ բանտ դրուէր, ամե-
նեւին հոգդ չէր ըլլար:

ՍԱՀԱԿ

Ինչէր կը մտածես. ինչպէս կրնայ ըլլալ որ դուն բանտ մտնես: Այնչափ ստակ ունիս. եւ երբ որ մէկը պարտքերը կը վճարէ նէ, զինքն ո՛վ բանտ պիտի դնէ:

ՊՐ. ՀՄԱՅՅԵԱԿ

Ես ալ գիտեմ որ հիմա ստակ ունիմ: Բայց դեննք թէ ստակս կերպով մը պակսի, գողցուի, կամ մէկու մը երաշխաւոր ըլլամ: . . . Վաճառաւ կանը ըսպէ մը իր ընչից վրայ ապահովութիւն չունի. պարտապանները կրնան չվճարել, անանկանալ, եւ ինք նեղ մտնելով՝ չիկրնար իր պարտատէրները գոհ ընել: Ուստի դեննք թէ իմ գլուխս ալ առանկ բան մը գայ, քու խօսքիդ նայելով՝ ամենեւին հոգդ պիտի չըլլայ:

ՍԱՀԱԿ

Պարտքն ես չըրի, բրած կորստիդ պատճառն ես չեմ. ի՛նչ ընեմ:

ՊՐ. ՀՄԱՅՅԵԱԿ

Բարկէնին որդին ալ պարտքն ընողը չէ, ինքն ալ հօրը կորստեան պատճառ եղած չէ:

ՍԱՀԱԿ

Անոր համար ալ բրածը ծիծաղական բան է. ասկէ ալ զատ՝ ո՛վ կ'ուզէ հօրը տեղ՝ անանկ տղայ մ'առնել:

ՊՐ. ՀՄԱՅՅԵԱԿ

Խօսքն հիմա անոր վրայ չէ որ պարտատէրն ի՛նչ կ'ընէ կամ իրեն ի՛նչ ընել կ'իյնայ. հապա՛ թէ դուն ի՛նչ կ'ընես: Դեննք ուրեմն որ ես պարտքի համար բանտ մտած ըլլամ, եւ պարտատէրս հաճի իմ տեղս զքեզ բանտարկելու, դուն յանձն կ'առնես բանտ մտնել:

ՍԱՀԱԿ

Ասիկա զարմանալի հարցում մըն է: Մարդուն

հոգին կը հանես: . . . Բայց իմ բանտ մտնելէս քեզի ի՞նչ օգուտ կ'ըլլայ: Սակայն դնենք թէ քու տեղդ բանտ մտայ, ինծի ի՞նչ կ'ընեն:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Ան կ'ընեն, ինչ որ ես Բաբկէնին որդւոյն կ'ընէի. այս ինքն՝ զիս թող կու տան եւ զքեզ բանտի մէջ հացով ջրով կը պահեն, մինչուկ որ ես վճարեմ:

ՍԱՀԱԿ

Իսկ եթէ դուն վճարել չկրնաս կամ չուզես:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Բոլոր կեանքդ բանտի մէջ կ'անցընես:

ՍԱՀԱԿ

Հա՛, հա՛, շնորհակալ եմ: Հօրս համար բոլոր կեանքիս մէջ բանտարկուած մնալ:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Սահակ, Սահակ, կը տեսնեմ որ թէպէտ Պր. Բաբկէն ինծի չափ ստակ չունի, բայց իր զաւիրները ձեզմէ անհամեմատ աղէկ են:

ՍԱՀԱԿ

Թէ որ ինքն ալ աւելի ստակ ունենար, աւելի աղէկ հայր կ'ըլլար:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Անոր վրայ տարակոյս կայ...: Պզտիկը դեռ հոս է:

ՍԱՀԱԿ

Հա՛, հոս է: Չուզեցի մօտիկ ընել, բայց այնչափ աղաչեց, այնչափ լացաւ՝ որ վերջապէս յանձն առի դաւ միջնորդ ըլլալ որ (կը քէքալէ:) զինքը հօրը տեղ բանտարկես:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Ասոր վրայ մի ծիծաղիր, սիրտս կը նեղանայ: Մէյ մը կ'ուզէի սա տղան տեսնել. հօրն այնչափ սէր ունենալը՝ կ'ախորժեմ: Գնա զինքը քիչ մը հանդարտեցուր, ուտելու բան մը տուր եւ ետքը հետդ առ ինծի բեր:

ՍԱՀԱԿ

Աղէկ գիտեմ որ ամենեւին բան մ'ուտել չ'ուզեր։
Եւ կարծեմ աղէկ կ'ընես որ զինքը չտեսնես։

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Գուն գնա ըսածս ըրէ. թէ որ հօրն ու մեծ եղ-
բօրը ձեռքէն աղատեցայ նէ, իրմէ ալ կը պրծիմ։
(Սահակ դուրս էլէլէ։)

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ արտնչէն։

Հիմա միաքս կու գայ, սա երկու տղոցմէ մէկը
քովս կրնամ առնել. մինչեւ հիմա ունեցած պա-
տանիներս բոլորն ալ անպիտան, ծոյլ բաներ էին.
իսկ ասոնք երկուքն ալ աղէկ տղաք կ'երեւան։ Ի-
րենց հօրն այսչափ սաստիկ սէր ունեցող տղաք՝ չեն
կրնար գէշ ըլլալ։ Ասկից ալ զատ՝ յոյս ունենալով
որ եթէ վրանին գոհ ըլլամ նէ՝ հայրերնին կ'աղա-
տեմ, պէտք է որ ամէն պարտքերնին ճշդիւ կատա-
րեն եւ աղէկ աշխատին։ Ստոյգ է մեծը բանիս աւե-
լի կը յարմարի, բայց անիկա արդէն հաստատուած
է. մէկալը նայինք ինչպէս է։

Տ Ե Ս Ի Լ Օ.

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ. ՊԱՃՈՅՃ

ՊԱՃՈՅՃ լաւելի ներս է յանդէս։

Աչքդ լոյս, հայր, ուրախալի լուր մ'ունիմ։

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Արդեօք քու բերած ուրախալի լուրդ ալ՝ եղբօրդ
բերած զուարճալի լոյսն կը նմանի։

ՊԱՃՈՅՃ

Եղբօրս բերած լուրը չեմ գիտեր, բայց իմ բե-
րածս անշուշտ ուրախական է։ . . . Պր. Բաբկէնին
պարտքը վճարելու եկած եմ։

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Չբնի՞ որ պարապ բան պիտ'որ ըլլայ: Հիմա ասանկ անհամ կատակներ մտիկ ընելու ատեն չունիմ:

ՊԱՃՈՅՃ

Կատակ չեմ ըներ, ըսածս բոլորովին ստոյգ է: Բայց չեմ վճարեր մինչեւ որ չես խոստանար որ ինծի ալ մաս մը կը հանես կամ գոնէ ոսկի շղթայ մը կու տաս:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Գնա, գնա, զիս մի նեղեր. արդէն կ'իմանայի որ հետեւութիւնն ասանկ բան մը պիտ'որ ըլլայ:

ՊԱՃՈՅՃ

Լաւ ուրեմն, թէ որ չես ուզեր նէ, բերածս կը տանիմ: Բայց մէյ մը պէտք է որ գէթ տեսնես: (Թե-ին դա-ին Լաշի-նա-նի միջ Գա-ն-նա-նի արդիւնէն է՝ արեւել, կը բանայ:)

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Ա՛ս ի՛նչ է, ի՛նչ պիտ'որ ըլլայ. նայիմ մէյ մը: (Կ'ո-ղէ արդիւնէն արեւել:)

ՊԱՃՈՅՃ

Չէ, չէ, ես պիտի ցուցընեմ: (Արդիւնէն կը բանայ:)

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ հաճախեալ միւս միւս ինչի մէջ

առիւ- զարդեր:

Նայէ, նայէ, աս ի՛նչ սքանչելի քարեր, ի՛նչ մեծ մարգրիտներ, ի՛նչ բարակ ու ազնիւ բանուածք: Հոս ստուգիւ 30—40,000 դահեկանի բան կայ: Ի՛նչ, ասոնք Բաբելոնի են, պարտքին տեղ կ'ուզէ տալ: Բայց ես մէջէն միայն իմ առնելիքիս հաւասարող բան կ'առնեմ: . . . Նայէ մէյ մը սա խաբեբային. թէ որ յառաջագոյն բերած ըլլար նէ, բանտ չէր մտներ. բայց ի՛նչ պիտ'որ ընես, մարդիկ ասանկ են, մինչեւ որ խոստութիւն չես բանեցըներ նէ՝ խելքերնին գլուխնին չիգար: . . . Ա՛լ հիմա կրնայ բանտէն ելլել:

ՊԱՃՈՅՃ

Բայց սա ոսկի շղթան պէտք է որ ինծի տաս :
Ապա թէ ոչ՝ խեղճ տղուն ձեռքէն առնելուս վրայ
կը ցաւիմ :

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ զարմանալով :

Խեղճ տղայ . խեղճ տղան ո՞վ է :

ՊԱՃՈՅՃ

Ո՞վ պիտ'որ ըլլայ . պարտապանիդ մեծ տղան :

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Ի՞նչ, առ զարգերն ի՞նք տուաւ :

ՊԱՃՈՅՃ

Հա, ինք տուաւ . կը զրուցէ որ իրենն են, ժա-
ռանգութիւն մնացած են, պարգեւ առած է . ի՞նչ
գիտնամ . բայց ուրախութեամբ ամէնն ալ կու տամ,
կ'ըսէ, միայն թէ ասով հայրս ազատի :

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Ապրի՛, բարեսիրտ տղան :

ՊԱՃՈՅՃ

Աս բանս իրեն մեծ շնորհք կը համարի, եւ իբրեւ
շնորհք կը խնդրէ : Բայց, սիրելի հայր, այնպէս չէ՞,
սա շղթան ինծի կու տաս :

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Թէ որ քեզի տալու ըլլամ, առնելէքս առած չեմ
ըլլար : Զ'ըլլար, չ'ըլլար :

ՊԱՃՈՅՃ

Ան ատեն ստուգիւ կը ցաւիմ . խեղճ երիտասարդն
ըսաւ որ հիմա կու հիմա ասիկա իր ու եղբորը միակ
հարստութիւնն է : Թէ որ գիտնալու ըլլայի որ ան-
կից ինծի մաս մը չ'եւեր . . . :

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Աս վարմունքէդ կը տեսնեմ որ եթէ դուն իր
տեղն ըլլայիր, հայրդ չէ թէ միայն բանտ՝ հապա
շղթայի տակ ալ գտնուէր, հոգդ չէր ըլլար, եւ ա-
զատելու համար դահեկան մը չէիր տար : Ինչպէս որ

քու պատուական եղբայրդ աւելի իր դիւրութիւնը
կը սիրէ քան թէ իր ծնողքը, նոյնպէս դուն ալ
քու զգեստներդ ու զարդերդ անոնցմէ աւելի կը սի-
րես: Ինչո՞ւ ուրեմն ես այնչափ կ'աշխատիմ, հոգիս
բերնէս կը հանեմ ձեզի պէս տղոց համար ստակ ժող-
վելու: Ա՛ս է եղեր ձեզմէ ընդունելու երախտագի-
տութիւնս: զնա մէյ մը զինքն ինծի կանչէ:
(Կ'երթայ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ի.

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ արանքին՝ իւր ի հոգեկէն ի գիտ:

Օլարմանալէն չեմ կրնար դադրիլ, եւ քանի որ
Բաբկենին տղոցը վարմունքն, իրենց հօրն ունեցած
սէրերնին՝ իմիններուս հետ կը համեմատեմ, ինք
իրմէս կ'ելլեմ: . . . Ի՛նչ զաւկներ. մէկը կ'ուզէ իր
հօրը տեղ բանտ մտնել, մէկալն՝ ունեցածը չունե-
ցածն ուրախութեամբ կ'ուզէ տալ, որպէս զի զինքն
ազատեն: . . . Աս կ'ընեն՝ ինչպիսի՞ հօր համար . . . :
Անանկ հօր մը համար, որն որ զիրենք թշուառու-
թեան մէջ կը ձգէ, պարտք կ'առնէ, խաբեբայի մը
համար երաշխաւոր կ'ըլլայ: Իսկ ի՞մ զաւկներս . . . :
Հարստութեան մէջ կը լողան . . . : Ի վերայ այսը
ամենայնի ինծի ամենեւին սէր չունին. մէկը՝ աղջկան
պէս հագուիլ ձգուելէն ուրիշ բան չի գիտեր. մէկալն
իր զբօսանաց ու զուարճութեան ետեւէ է: Ասանկ
տղոց համար կ'աշխատիմ եղեր . . . : Բայց . . .
(Դուրս էլ բացուի եւ Գեղամ ներս էլ մտնէ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ, ԳԵՂԱՄ

ԳԵՂԱՄ

(Թողութիւն տուէք, Պարոն, որ դարձեալ կը հա-
մարձակիմ . . . :

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Թողութիւն խնդրելու բան մը չկայ, որովհետեւ վճարել կ'ուզէք: Ինչո՞ւ խնդրան չգրուցեցիք. զձեզ սիրով կ'ընդունէի, եւ հայրերնիդ շուտ մը կ'ազատէր:

ԳԵՂԱՄ

Ի՞նչ երջանկութիւն: Բայց յառաջագոյն մտիկ ընել չուզեցիք:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Ինչ ընեմ, լալէն ուրիշ բան չէիք ըներ:

ԳԵՂԱՄ

Խնդրան ուզեցի հրամանքնիդ գթութեան շարժել, որովհետեւ հայրս չէր ուզեր որ ան ազնիւ զարդերը՝ որոնք իմ մօրմէս ինծի ժառանգութիւն մնացած են, իր պարտքերը վճարելու գործածուին. ինչու որ հիմակու հիմա ես եւ եղբայրս ապրելու համար ուրիշ միջոց մը չունինք:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Ի վերայ այսօր ամենայնի կ'ուզէք ամէնն ալ տալ, հայրերնիդ բանտէն ազատելու համար:

ԳԵՂԱՄ

Հրամար էք, սիրով կու տամ, եւ կ'աղաչեմ, կը պաղատիմ որ ընդունիք. եւ եթէ աս ալ բաւական չէ նէ, ըսէք ի՞նչ որ կը հրամայէք, ամէնն ալ սիրով յանձն կ'առնեմ, միայն թէ հայրս ազատի:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Ստուգիւ կը զարմանամ: Հօրերնուդ համար այս ամենայն կ'ուզէք ընել:

ԳԵՂԱՄ

Պարօն, զիս կ'ամբչցընէք, կամ գուցէ կ'ուզէք փորձել: Ի՞նչպէս կարելի է որ մէկը իր հօրը հետ այսպէս չվարուի:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ «Իրաւ շարժած» վեր վեր ին «Ինչ պարտէ

Ինչ ինչ ինչ ինչ

Կենացս մէջ սիրտս այսպէս շարժած չունէր: . . .

Կարծես թէ մէկը ներսէս կը զբուցէ որ նոյն ազնիւ զարդերը չեմ կրնար ընդունիլ: (Գեղասիւն:) Քիչ մը կեցէք, հիմա կու գամ: (Գործուի մ'եւէլ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ.

ԳԵՂԱՄ արտասիւն:

Ա՛լ հաստատութեամբ կը յուսամ որ կը յաջողի: Կ'երեւայ որ սիրտը շարժած է: . . . Ամէն բան երթայ, ամենեւին հոգս չէ. միայն հայրս ազատի:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

ԳԵՂԱՄ, ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ, ԳՐԻԳՈՐԻՍ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՐԻՍ ԴՆԵԼՈՒՆ ԿԵՐ ԵՂԵՅԵՐԸ ՊԵՆԵԼՈՒԼ:

Եկուր, եկուր, եղբայր, մէկտեղ աղաչենք որ հօրս տեղ զիս բանտարկէ: Թէ հայրս եւ թէ դուն կրնաք աշխատիլ եւ իր պարտքը վճարելու համար ստակ ժողովել. իսկ ես բան մը չեմ կրնար ընել:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ ԿԵՐՊԸ ԼՈՐԺՈՒՆ

Ի՛նչչափ կը բաղձայի որ իմ զաւկըներս ըլլայիք:

ԳԵՂԱՄ

Թէ որ այնպէս ըլլար նէ, ստուգիլ հայրս բանտ չէր մտներ: Այնչափ կ'աղաչէինք որ . . . :

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Իսկ թէ որ ես ձեր հօրը պարտապան ըլլայի, եւ ինք զիս բանտարկել տալ ուզէր:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Տարակոյս մ'ունենաք, թէ հրամանոցը համար մեր հօրը կ'աղաչէինք որ անանկ բան չընէ:

ԳԵՂԱՄ

Անշուշտ հրամանոցը զաւկըներն ալ հրամանքնիդ այնպէս կը սիրեն, ինչպէս որ մենք մերինը կը սիրենք, եւ մեր ունեցած ցաւէն կ'իմանանք որ անոնք

ալ ինչ մեծ կակիծ կ'ունենային հրամանոցը բանտարկութեան վրայ: Ուստի գոնէ իրենց համար . . .

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Անոր երաշխաւոր չեմ կրնար բլլալ: . . . Բայց ստուգիւ սրտանց կ'ուզեմ հօրդ տեղ բանտ մտնել:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Հրամեր էք, սրտանց եւ ուրախութեամբ:

ԳԵՂԱՄ

Հարկաւոր չէ որ բանտ մտնես, Պր. Հմայեալի իմ վճարածս կ'ընդունի, այնպէս չէ՞ մի: (Նոյն միջոցին Սահակ Ներս Վանկելով հօրն ահանջն է վար Բան մը ինչ որ ուզէ: Պր. Հմայեալի կ'ուզէ դուրս ելլել:)

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Թող չեմ տար որ դուրս ելլէք: Անմիջապէս զիս հօրս տեղը բանտ խրկեցէք:

ԳԵՂԱՄ

Մեզի ապահովութիւն չտուած՝ դուրս մ'ելլէք:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Քիչ մը հոս կեցէք. ես հիմա կու գամ: (Կերէնայ:)

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ.

ԳԵՂԱՄ, ԳՐԻԳՈՐԻՍ, ՍԱՀԱԿ

ՍԱՀԱԿ՝ ԳՐԻԳՈՐԻՍԻՆ

Հիմա ինչ պիտ'որ ընէք, Պարոն. արդէն բանտապահն եկած է. հիմա զձեզ պիտ'որ առնէ տանի:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Սիրով կ'երթամ, միայն թէ հայրս ազատի:

ՍԱՀԱԿ՝ ԳԵՂԱՄԻՆ

Դուք ալ չէք ուզեր մեկտեղ բանտ երթալ: Թէ որ հարկ կ'ըլլայ նէ, ձեզի համար ալ հօրս միջնորդ կ'ըլլամ. կը տեսնէք որ աս Պարոնին (Գրիգորին է ինչ ուրիշն է) համար ըրած միջնորդութիւնս ինչպէս ընդունելի եղաւ:

ԳԵՂԱՄ

Կարծեմ թէ հարկաւոր չ'ըլլար : Հօրս պարտքն արդէն վճարուած է :

ՍԱՀԱԿ

Ստուգի՛ր : Վճարողն ալ անշուշտ գուք էք : Ան ի՛նչ աղէկ հայր պիտ'որ եղած ըլլայ ձեր հայրը, որն որ զաւկըներուն այնչափ ստակ կու տայ՝ որ կարող կ'ըլլան իր պարտքերը վճարել, եւ ինք քովն՝ իր պարտքը վճարելու չափ ստակ չի պահեր : Ա՛լ չեմ զարմանար որ իրեն այսչափ սէր ունիք :

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԻ.

ՆԱԽԸՆԹԱՑՆԵՐԸ, ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ, ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ,
ՊԱՃՈՅՃ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ հօրը լրայ լռելով :

Ա՛հ, իմ սիրելի հայրս :

ԳԵՂԱՄ հայնդ :

Ի՛նչ, հայրս արդէն ազատեր է :

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Իմ սիրելի զաւկըներս : (Զիբէն + իւր քրիկն) :

ԳԵՂԱՄ սեղանին վրայ եղած աղնիկ զարդերը ՊՐ. Հայնդին
ցոյցելով :

Ահաւասիկ, ՊՐ. Հմայեակ, առէք, ամէնն ալ առէք :

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ՝ Գեղամ :

Ա՛ս ինչ է, ինչ ես ըրեր, Գեղամ :

ԳԵՂԱՄ

Մի սրդողեք, սիրելի հայր. պարտքս կատարեցի, իմ սիրոյս ինծի ցուցըցածն ըրի : Ի՛նչ, անանկ բան մ'ունենամ՝ որով կարող ըլլամ հրամանքնիդ ազատել, եւ քովս պահեմ ու հրամանքնիդ բանտի մեջ մնաք : Չէ, չէ, սիրելի հայր. հարկ ըլլայ նէ՛ մինչեւ արեանս վերջին կաթիլը պատրաստ եմ տալու :

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Քու բարի սիրտդ կը ճանչնամ: Սակայն աս ըրածդ խոհեմութեան դործք չէ:

ԳԵՂԱՄ

Բայց արդար է: Թողութիւն տուէք, հայր. հրամանքնիդ ինծի օրինակ եղաք: Ինք զինքնիդ կը զոհէք՝ որպէս զի զաւիրներնիդ ունեցածնին պահեն. մենք ուրիշ կերպ կրնայինք մի վարուիլ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Ըրածդ իրաւանց ալ դէմ է: . . . Պր. Հմայեակ, կը յուսամ որ յանձն չէք առներ. դուք ալ զաւկի տէր էք . . . : Մտիկ ըրէք եւ դատաստանը դուք կտրեցէք:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Հարկ չկայ որ նորէն լսեմ, ամէն բան գիտեմ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Ուրեմն զաւիրներուս գլխացէք եւ զիս նորէն իմ բանսս դարձուցէք, մինչեւ որ կարենամ պարտքս . . . :

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Չէ, սիրելի հայր. Պր. Հմայեակ զիս պատանդ կ'առնէ: Հրամանոցը տեղ ես բանս պիտ'որ երթամ. անոր համար հոս եկած եմ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Սիրելի Գրիգորիսս, քու կամքդ՝ կատարուածի պէս կ'ընդունիմ: Բայց հիմա գնա ուսումդ յառաջ տար, որպէս զի Ժամանակին եղբօրդ հետ մէկտեղ ինծի մխիթարութիւն կարող ըլլաս տալ եւ օգնութիւն ընել:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ *ասորի շարժած*

Բաւական է, բաւական է, ալ չեմ կրնար դիմանալ: (Գեղասիւն:) Առէք, զաւակս, առէք բոլոր բարածնիդ: Մեղք կը սեպեմ մէջէն կտոր մը բան քովս պահելը, թող թէ բոլորն առնելը:

ԳԵՂԱՄ

Իսկ հայրս . . . չեմ առներ, մինչեւ որ . . . :

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Առէք, առէք: (Պաճոյճ յետէր էլնէ հօրը, որ իրեն նայէ. Պր. Հայկաւի տիտ չիդներ: Պր. Բաբէկէնին:) Պարոն, ձեր որդւոցը սիրոյն համար՝ ամբողջ տարի մը ժամանակ կու տամ: (Գեղաս՝ ու Գրիգորիս՝ ուրախութեամբ յետոսնները էլ պահեն:)

ԳԵՂԱՄ

Ի՛նչպէս շնորհակալ ըլլամ հրամանոցը բարութեան համար:

ԳՐԻԳՈՐԻՍ

Խօսքերնուս տեղ արցունքնիս իմացընեն զգացածնիս:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ Պր. Հայկաւին յետոս էլ Բաբէ:

Ես ալ գործքով կը ցուցընեմ իմ երախտագիտութիւնս: Թէ որ Աստուած կ'ուզէ նէ, շատ չ'անցնիր՝ կը վճարեմ:

ՊԱՃՈՅԾ

Սա ազնիւ զարդերը մէյ մ'ալ տեսնեմ:

ԳԵՂԱՄ էլ ցոյցնէ, եւ մէկի մէկի նայած ապին՝ ոսկէ շքանքն ունեցած Բաբէկէնի հօրմէն հրաման էրաւ իւր հայ:

Ընդունեցէք, Պարոն, աս չնչին նուէրը՝ իբրեւ ձեր հօրը բարութեան համար ունեցած երախտագիտութեանս փոքր նշանակ մը:

ՊՐ. ՀՄԱՅԵԱԿ

Ձէ, բացարձակապէս չեմ ուզեր որ առնես. շուտով ետ տուր:

ՊԱՃՈՅԾ

Պարոնն ինծի պարգեւ տուաւ, անանկ չէ մի:

ԳԵՂԱՄ

Հրամէր էք, սրտանց եւ ուրախութեամբ կու տամ:

ՊԱՃՈՅԾ

Մարդս պարգեւ առած բանին վրայ իրաւունք ունի: Շղթան իմն է, չեմ թողուր:

ՊՐ. ՀԽԱՅԵԱԿ

Բայց ես՝ իբրեւ հայր՝ կ'արգելեմ, չեմ ուզեր որ
առնես:

ՊԱՃՈՅՃ

Առած եմ, ետ չեմ տար: (Ապղէլով դռանէն դուրս
է'ելէ: Հայրը ետե-էն իւր վահէ:)

ՍԱՀԱԿ ԻՆՔ ԻՐԷՆ:

Ես ալ կը յուսայի որ ինծի ալ բան մը կ'երլէ,
բայց պարտաւ է: Չեմ գիտեր հայրս այսօր ինչ է
եղեր: (Կ'երթայ:)

ՊՐ. ՀԽԱՅԵԱԿ ԶԵՐՈՐԴ ԵՄԷՆ ԻՐԷՆ ԿԱԳԱՆՔԻՆ:

Եղբօրդ ըսէ որ առածը ետ տայ, ապա թէ ոչ՝
ծայրը շատ գէշի կ'երթայ: . . . Ստուգիւ զիս կ'իւք
հանեց: . . . Երանի՜ ձեզի, Պր. Բաբկէն, որ այս-
պէս բարի ու կրթուած զաւիըներ ունիք:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Թէ որ հրաման կու տաք նէ՝ համարձակ խօսիմ:

ՊՐ. ՀԽԱՅԵԱԿ

Խօսեցէք, խօսեցէք, համարձակ խօսքը կ'ախոր-
ժեմ:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Հատ կը վախնամ որ զաւիըներնուդ ասանկ ըլլա-
լուն պատճառը դուք էք:

ՊՐ. ՀԽԱՅԵԱԿ

Ի՛նչ, է՞ս մի պատճառ ըլլամ: Իրենց ինչ բանի
պակտութիւն կրել տուած եմ. բոլոր հոգս, մտած-
մունքս ան է որ իմ կենդանութեանս ատեն եւ
մեռնելէս ետեւ ամենեւին նեղութիւն մը չկրեն:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Սրտերնիդ չնեղանայ, Պարոն. աս սխալմունքը
շատ ծնողքներ կ'ընեն. իրենց զաւիըներուն՝ միայն
հարստութիւն ձգելու կ'աշխատին, եւ բոլորովին ան-
փոյթ կ'ըլլան զիրենք ըստ պատշաճի կրթելու: Ա-
սով տղոց սրտին մէջ պզտիկուց հարստութեան վրայ

մեծ սէր ու համարում կը ծնանի. եւ մտքերնին դնելով որ հարստութեամբ ամէն բան կրնան ստանալ եւ ամէն պահսութիւններնուն տեղը լեցընել, ամենեւին ուրիշ բան չեն մտածեր: Աստուծոյ, իրենց ծնողաց եւ ուրիշ մարդիկներուն ունեցած պարտքերնին կատարելու հոգ չեն ունենար: Ուստի ասանկ տղոց վրայ հասարակօրէն ո՛չ աստուածօրութիւն, ո՛չ ծնողաօրութիւն, ո՛չ հայրենասօրութիւն կը տեսնուի:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Ստոյգ է, իրաւունք ունիք: . . . Զաւկըներս ինծի գրեթէ սէր չունին: . . . Բայց ըսէք ի՞նչ պէտք եմ ընել՝ որ իմ զաւկըներս ալ օր մը ձերիններուն նմանին, կամ թէ դուք ի՞նչպէս ըրիք՝ որ զաւկներնիդ այսպէս աղէկ եղան:

ՊՐ. ԲԱԲԿԷՆ

Պզտիկ տարիքներնէն միշտ ջանացած եմ սրտերնուն մէջ Աստուծոյ եւ առաքինութեան սէր տնկելու. ձեռքէս եկածին չափ ետեւէ եղած եմ մտքերնուն մէջ աղէկ հաստատելու որ թէ՛ աս եւ թէ՛ անդիի աշխարհք երջանիկ ըլլալու համար՝ ասիկա եւ միայն ասիկա հարկաւոր է: Միանգամայն ջանացած եմ սորվեցընելու որ հարստութիւնն ու պատիւը՝ ան ատեն օգտակար կ'ըլլան, երբ որ մարդ զանոնք աղէկի կը գործածէ: Ասկից զատ՝ զիրենք դատարկութենէ եւ չար ընկերներէ հեռացընելու եւ իրենց վիճակին պատշաճ եղած ուսումները սորվեցընելու փոյթ տարած եմ: Մէկ կողմանէ ամէն հրամաններուս հնազանդել տալու եւ մէկալ կողմանէ ամէն առթի մէջ իրենց ունեցած սէրս ցուցընելու ջանք ըրած եմ: Արնամ ալ ըսել որ միշտ վրանին գոհ եղած եմ:

ՊՐ. ՀՄԱՅՆԱԿ

Ես ալ ամօթովս կը խոստովանիմ որ աս բաներէն

ամենեւին մէկը մոքէս ալ անցած չունի : . . . Բայց ասոր վրայ ուրիշ անգամ խօսելու առիթ կ'ունենանք : Հիմա մեր գործքին գալով՝ ամէն բանէն յառաջ թողութիւն կը խնդրեմ թէ ձեզի եւ թէ ձեր բարի զաւկներուն հասցուցած վշտիս համար : Եւ ասոր փոքր հատուցում մ'ընելու համար՝ հիմա իրենց առջեւ կը յայտնեմ որ ամենեւին ձեզմէ առնելիք մը չունիմ :

ՊՐ. ԲԱՅԿԷՆ

Չէ, չէ. պարտքս՝ պարտք է. եւ ինչպէս ըսի՝ կը յուսամ որ քիչ մը ետքը ամբողջ կը վճարեմ :

ՊՐ. ՀԱՄԱՅԻՆՆԵՐ՝ արանց ամենին խօսք մ'ընելու իշխանութիւնը փոքրէն վարարանութեան խաղիւք : Գնե՛ք, իշխարութիւն :

Մինչեւ հիմա ցուցուցած խստասրտութեանս համար զիս մի պատժէք : Ահաւասիկ պարտականութեան թղթերնիդ պատուեցի : . . . Ո՛հ, ձեր զաւկներովը որչափ հարուստ էք : Հիմա կը տեսնեմ որ հօր մը ամենէն մեծ հարստութիւնն իր բարեկիրթ եւ առաքինի զաւկներն են :

Պ Ե Ր Ճ

Կ Ա Մ

ՊԵՏԱՌՈՒԵՆՔ ՅԵՆՉԵԼՊԵՍՏԵՆ

Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

ՊՐ. ՎԱՀԷ:

ՏԻՐԱՆ }
ՊԵՐՃ } եր որդեքը:

ՆԵՐՍԷՍ,

ՀԱՄԱԶԱՍՊ, ՆԵՐՍԷ-

սին պզտիկ եղբայրը

ՎԱՀԱՆ,

ՄԵՍՐՈՊ, ՎԱՀԱՆԻՆ

պզտիկ եղբայրը,

ԳԱԼՈՒՍՏ, ՊՐ. ՎԱՀԷԻՆ ծառան:

Տիրանին ու Պերճին աշակերտա-
կիցներն ու բարեկամները:

Տեսարանը ՊՐ. Վահէին տան մէկ խցին մէջն է, որն որ
երկու դուռ ունի:

Պ Ե Ր Ճ

Կ Ա Մ

ՊԵՏԺՈՒԵՆՔ ՅԵՆԶՆԵՊԵՍՏԵՆ

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ՊԵՐՃ *արարչին* :

Այսօր ծննդեանս օրն է. անշուշտ հայրս պարգեւ մը կու տայ: Ես ալ պէտք է որ խելօք ձեւանամ, որպէս զի մարդու պէս բան մ'առնեմ: Արդեօք քիչ մ'առաջ Գալուստին՝ զգեստին տակ բերածն ինչ էր: Հը՛. թէ որ այսօր ստահակութիւն ընելը բանիս ձեռք տար նէ՛ ինչ ըլլալը կ'իմանայի, պէտք էր որ ուղէր չուզէր՝ ցուցնէր. բայց ինչ ընեմ՝ այսօր աղէկ կենալ ձեւացընելու է: Հա՛, հայրս ահաւասիկ կու գայ, ես հիմա իրմէ կ'իմանամ:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ՊՐ. ՎԱՀԷ *յեւթե արու Դե*, ՊԵՐՃ

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Դուն հոս ես եղեր, Պերճ: . . . Արդէն քեզի շատ տարիներ մաղթեցի, բայց ան բաւական չէ, այնպէս չէ՞ մի:

ՊԵՐՃ

Ո՛հ, հայր, հրամանոցը սէրն ինծի բաւական է: . . . Բայց ձեռքի սրերնիդ ինչ պիտ'որ ըլլայ . . . ուրո՞ւն համար է:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Գիտնալով որ շատոնցուքնէ խիստ կը բաղձաս սուր մ'ունենալ, ուղեցի ծննդեանդ օրը զքեզ ուրախացընել:

ՊԵՐՃ

Ի՛նչ, ինծի համար է: Տուէք, տուէք, տուէք.
ալ ասկէ ետեւ փոյթեռանդ եւ հնազանդ կ'ըլլամ,
միշտ հանդարտ կը կենամ:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Ես ալ ան յուսով որ աս շատ անգամ բրած
խոստմանդ մէջ ասկէ ետեւ հաստատուն կը կենաս՝
բաղձանքդ կը կատարեմ:

ՊԵՐՃ

Ի՛նչ երջանկութիւն: Բարեկամներս հիմա վրաս
ի՛նչպէս մեծ համարում պիտ'որ ունենան:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Պերճ, հպարտութենէդ ու յանձնապաստանու-
թենէդ վախցիր, եւ աղէկ գիտցիր թէ կը պահան-
ջեմ որ ընկերներուդ եւ քեզմէ վար ըլլողներուն
հետ սիրով ու քաղցրութեամբ վարուիս, ապա թէ
ոչ՝ տուած պարգեւիս անարժան կ'ըլլաս: Ա՛ռ աւա-
սիկ սուրդ. բայց յիշէ որ . . . :

ՊԵՐՃ

Ապահով եղէք, սիրելի հայր, որ խրատնիդ եր-
բէք չեմ մոռնար:

ՊՐ. ՎԱՀԷ ոտքը կողքէն տեղադրելով:

Շատ աղէկ վայելց: Նայիմ որ ընկերներուդ հետ
մանաւանդ այսօր ըստ պատշաճի վարուիս, եւ գոնէ
այսօր քու պատճառաւդ գլխու ցաւ մը չունենամ:

ՊԵՐՃ հօրը յիշելով պոքիւնով:

Սիրելի հայր, խոստումն խոստում է. չէ թէ միայն
այսօր հապա ասկէ վերջը երբեք հրամանոցը սրտնե-
ղութիւն չեմ պատճառեր:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Աստուած տայ: (Դուրս կ'ելլէ):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՊԵՐՃ առանձին : Սինիկին մեջ ծանրութեամբ մը ին պարտի,
եւ երբեմն երբեմն ին դառնայ երեւել ին նայի :

Այսպէս . հիմա ընկերներս ալ կ'իմանան իմ սով
ըլլալս : . . . Ասկէ վերջը հետո ալ այնչափ ընտա-
նութեամբ վարուիլ չ'ըլլար . եւ եթէ սրտերնին կը
նեղանայ նե՛կ թող մարդ ըլլողը դիմացս ելլէ : Նախ
մէյ մը տեսներէք սա սրոյն բերանն ինչպէս է : (Սո-
րը ին հանկէ եւ զարհուրելի կերպարանք մը ին յեացընէ :)
Կարծեմ զիս ծաղը ընել կ'ուզես , տըմարդի . զգու-
շացիր , չէ նե՛կ կը զարնեմ . . . : Մէկդի կ'ըսեմ
կոր , ապա թէ ոչ՝ սրոյս զօրութիւնն ամենէն յա-
ռաջ դուն կը զգաս :

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՊԵՐՃ , ՏԻՐԱՆ

ՏԻՐԱՆ՝ որն որ եղբօրը վերէն խօսիլը դրսէն լա-
կի , վաղելով ներս ին դրսէն :

Աս ի՛նչ է , ՊԵՐՃ . խելքդ կորսնցուցեր ես :

ՊԵՐՃ

Ինչ , դուն ես :

ՏԻՐԱՆ

Ես եմ , սով պիտ'որ ըլլար : Բայց քու կուրդ ու
ընէն հետ է : . . . Ան ի՛նչ է . ձեռքի սուրդ ի՛նչ
պիտ'որ ընես :

ՊԵՐՃ

Ի՛նչ պիտ'որ ընեմ : Աս ալ հարցընելու բան է :
Ան պիտ'որ ընեմ՝ ինչ որ քաջասիրտ մարդ մը
կ'ընէ :

ՏԻՐԱՆ

Բայց սա ամենէն յառաջ սրոյդ զօրութիւնն իմա-
ցողն սով է :

ՊԵՐՃ

Ինծի դեմ դնելու յանդգնողը :

ՏԻՐԱՆ

Ան ատեն քեզմէ աղէկ զգուշանալու է, չըսես :

ՊԵՐՃ

Կատակ մ'ըներ, Տիրան . ապա թէ ոչ ինք զինքս
յարգել կու տամ :

ՏԻՐԱՆ

Շնորհք բռն սորվեցուր թէ ինչ ընելու եմ, որ
պէս զի հետդ յարգութեամբ վարուիմ :

ՊԵՐՃ

Նախ եւ յառաջ պէտք է որ մեծարանքով բարեւ
տաս :

ՏԻՐԱՆ *հեգնական իւրաքանչեւ յարգութեամբ բարեւ
տաս :*

Ամենախոնարհ ծառանիդ եմ, Տէր իմ :

ՊԵՐՃ

Քեզի մէյ մ'ըսի որ կատակ չեմ ուզեր :

ՏԻՐԱՆ

Մարդ ինչպէս կրնայ յանդգնիլ հրամանոցը պէս
երեւելի անձ մը կատակել : Բայց պէտք է մեր ըն-
կերներուն ալ ազդ ընել, որ չըլլայ թէ յարգու-
թեան մէջ պակասութիւն մ'ընեն :

ՊԵՐՃ

Անոր հոգն ինծի թող, անիկա իմ գործքս է . եւ
թէ որ աս բանիս մէջ պակասն նէ՝ չափերնին կը
ճանչցընեմ :

ՏԻՐԱՆ

Ստուգիւ ամէն մարդ պէտք է որ ասկէ ետեւ առ-
ջեւդ խոնարհի . . . : Սակայն, Պերճ, սրոյդ էական
մէկ զարդը պակաս է :

ՊԵՐՃ *սուրբ ինչ ասի եւ ասին իզմ դարձնելով հարդրու-
թեամբ ինչ նայի :*

Ի՞նչ պակաս է, ես ամենեւին պակաս բան մը
չեմ տեսներ :

ՏԻՐԱՆ

Զարմանք . . . ո՛ր է դաստառդանին ծոպը : Թէ

որ վրան ոսկիէ աղուոր ծոպ մ'ըլլար նէ՝ ինչ աղէկ
կը վայէր:

ՊԵՐՃ

Աղէկ ըսիր. ա՛հ, աղուոր ծոպ մ'ունենայի: . . .
Բայց հիմա ուսկից գտնեմ:

ՏԻՐԱՆ

Կ'ուզես նէ՝ մօրերնուս աղաչեմ. ապահով եմ որ
2է չ'ըսեր:

ՊԵՐՃ

Քեզի շատ երախտագէտ կ'ըլլամ: Ես ալ ուրիշ
անգամ քեզի համար բան մը կ'առնեմ:

ՏԻՐԱՆ

Միայն թէ երախտագիտութիւնդ ցուցնելու հա-
մար՝ սրոյդ զօրութիւնն ամենէն յառաջ իմ վրաս
չփորձես:

ՊԵՐՃ

Ինչ կ'ըսես. ահաւասիկ ձեռքս՝ որ միշտ մէկտեղ
աղէկ կը մնանք: Բայց շուտ ըրէ: Կ'ուզեմ որ սա մեր
պղտիկները գան նէ՝ զիս իմ փառաւորութեանս մէջ
գտնեն:

ՏԻՐԱՆ

Ամենէն հարկաւոր բանը կը մտնաս. սուրդ տուր
որ երթամ:

ՊԵՐՃ

Ահաւասիկ, առ: Շուտով գնա: Լմըննալէն ետեւ՝
խուցս, գրասեղանիս վրայ դիր, որ հարկ եղած ա-
տեն գտնեմ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ՊԵՐՃ, ՏԻՐԱՆ, ԳԱԼՈՒՍՏ

ԳԱԼՈՒՍՏ

Պարոնայք, ձեր բարեկամներէն չորս հոգի ե-
կած են:

ՊԵՐՃ

Թող վեր գան :

ԳԱԼՈՒՍՏ

Տիկինը պատուիրեց հրամանոց ըսելու որ իջնաք՝
զիրենք գիմաւորէք :

ՊԵՐՃ

Շիտակը հետերնին այնչափ քաղաքավարութեամբ
վարուելու մարդ են : Բայց հիմա մօրս անհնազան-
դութիւն ընելու ատեն չէ : (Տէրանին :) Դուն ալ ինչ
կ'ընես . շուտով դնա, սուրս կարգի դիր . գրասե-
ղանիս վրայ պատրաստ ըլլայ : (Գալուստին հե-
տէրէն կ'ելլէ :) —

Տ Ե Ս Ի Լ Գ .

ՏԻՐԱՆ ԽԻՆՅԻՆ :

Փանք Աստուծոյ, սուրը ձեռքս է : Ինչ վախ քա-
շեցի . կը վախնայի որ փնաս մը չելլէ : Ո՛հ, Պերճ,
Պերճ . թէ որ հայրս այսպէս յանձնապատասխան ու
կռուատէր ըլլալդ գիտնար, ստուգիւ քեզի ասանկ
վտանգաւոր պարդեւ մը չէր տար : Բայց պէտք է որ
բանն իրեն հասկըցընեմ : . . . Հա՛, ինք կու գայ :
(Դիմացը կը վազէ :)

Տ Ե Ս Ի Լ Ի .

ՊՐ . ՎԱՀԷ, ՏԻՐԱՆ

ՏԻՐԱՆ

Սիրելի հայր, ես ալ հրամանոցը կը վազէի :

ՊՐ . ՎԱՀԷ

Նայինք արդեօք ինչ ստիպողական բան ունիս ըսե-
լու . . . : Բայց եղբօրդ սուրը քու ձեռքդ ինչ
գործք ունի :

ՏԻՐԱՆ

Իրեն խոստացայ որ աղուոր ծոպ մը դնեմ. բայց դիւաւոր պատճառս ան էր որ մէյ մը ձեռքէն առնեմ: Կ'աղաչեմ, հայր, առէք ու մէյ մ'ալ ձեռքը մի տաք:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Ի՞նչ բանի համար մէյ մը տուած պարգեւս ձեռքէն առնեմ:

ՏԻՐԱՆ

Սիրելի հայր, կ'աղաչեմ, զիս խօսելու մի ստիպէք:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Չէ, կ'ուզեմ որ ըսես:

ՏԻՐԱՆ

Չէի ուզեր զրուցել, բայց վերջին հարկը կը ստիպէ: Գիացած ըլլաք որ Պերճ եղբայրս սաստիկ յանձնապատան ու կռուոտ է. քիչ մը յառաջ վրան հասայ որ հոստեղս առանձին կեցած ատեն՝ մէկու մը հետ կռուելու պէս սրախաղութեան ձեւեր կ'ընէր, եւ կը սպառնար որ ընկերներուն մէջէն զինքը պէտք եղածին չափ չպատուողին՝ իր սրոյն զօրութիւնը կը ցուցընէ:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Անմիտ տղան. թէ որ ան սուրն իր յանձնապատանութիւնն յազեցընելու համար գործածել ուզէ նէ, ստուգիւ ամօթով կ'ելլէ: Ինծի տուր նայիմ սուրը:

ՏԻՐԱՆ Ի՞նչ աս:

Հրայեցէք առէք: Բայց եղբօրս ձայնը սանդղին վրայէն կը լսուի:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Մենք դուրս ելենք: (Քովի դռնէն դուրս կ'ելլեն:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ը.

ՊԵՐՃ, ՎԱՀԱՆ, ՄԵՍՐՈՊ, ՆԵՐՍԷՍ, ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՊԵՐՃ ԴԻՄԻՏՐԻՍԻՆ ԵՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՆ ԴԵՐԵՔ, ԴԵՐԵՔԵՐԵ
ԵՐԵՐԵՆ ։

ՎԱՀԱՆ ԴԵՐԵՔ ԴԵՐԵՔԵՐԵ ։

Շ ԽՈՒՆԸ՝ ՊՐ. ՊԵՐՃ ՂԱՆԸ ՀԱՄ ՔԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒ
ԹԵԱԴԵ ԿՐԵՆԴՈՒՆԻ ։

ՆԵՐՍԷՍ ԴԵՐԵՔ ԴԵՐԵՔԵՐԵ ։

Ո՛Վ զԽՈՒՆ, զԴԵՐԵՔ ՀԻՄՆԱԿՈՒՆՆ ԴԵՐԵՔ ԽՈՒՆԸ
ԽՈՒՆԸ ։

ՊԵՐՃ

ՔԹԻՂ ԽՈՒՆԸ ԴԵՐԵՔ ԽՈՒՆԸ ։

ՎԱՀԱՆ

ՔԵՂԻ ՀԵՄ ՀԵՐԻ ԽՈՒՆԸ ։

ՊԵՐՃ

ԱՐԴԵՐՈՒ ԽՈՒՆԸ ԴԵՐԵՔ ԽՈՒՆԸ ԵՆ ԴԵՐԵՔ ԽՈՒՆԸ
ԽՈՒՆԸ ։

ՆԵՐՍԷՍ

ԿՐԵՆԸ ԴԵՐԵՔ ։

ՊԵՐՃ

ԱՊԱ ՈՒՐԵՐԸ ԿՐԵՆԸ ԽՈՒՆԸ, ԵՆ ԿՐԵՔ ԵՆ ԴԵՐԵՔ
ԽՈՒՆԸ ։

ՆԵՐՍԷՍ

ԲԱՅԵՔ ԿՐԵՔ ԵՆ ԴԵՐԵՔ ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ
ԽՈՒՆԸ ։

ՎԱՀԱՆ

ԿԱՄԱՆԸ, ԿԱՄԱՆԸ, ՆԵՐՍԷՐԸ, ՊՐ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՒՆԸ ԵՆ
ԵՐԵՐԵՆ ։

ՆԵՐՍԷՍ

ԶԵՐԸ ԿՐԵՐԸ ԽՈՒՆԸ ՊՐ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ
ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ
ԽՈՒՆԸ ։

ՊԵՐՃ

ՏԻՄՈՒԹԻՄԸՆ ԴԵՐԸ . . . : ՍԵՐԸ ԴԵՐԸ ԽՈՒՆԸ ԽՈՒՆԸ

մէյ մը : . . . Տմարդութիւն, հա՛ : . . . Չձեզ տունս
ընդունելս ալ ձեզի մեծ պատիւ է :

ՎԱՀԱՆ

Ուրեմն պէտք չէիր հրաւիրել :

ՊԵՐՃ

Բանս գործքս հատեր էր որ զձեզ հրաւիրէի :
Գիտցած ըլլաս որ հրաւիրողն ես չեմ, հայրս հրաւի-
րել տուաւ :

ՆԵՐՍԷՍ

Ուրեմն ի՞նչ կեցեր ենք, երթանք Պր. Վահէին
շնորհակալ ըլլանք, եւ նոյն առթիւ միանգամայն իր
քաղաքավար որդւոյն մեզի ըրած աղէկ ընդունելու-
թիւնն իմացընենք :

ՊԵՐՃ Ի՛նչ է՛ ալլալ :

Ա՛, դուն ալ միշտ անդիի կողմը կ'անցնիս : . . .
Ես կատակ կ'ընէի : . . . Այսօր ծննդեանս օրն է,
կեցէք աղէկ մը զբօսնունք :

ՆԵՐՍԷՍ

Ա՛լ ի՛նչ որ է նէ. բայց ասկէ վերջը նայէ որ ըն-
կերներուդ հետ քիչ մը աւելի քաղաքավարութեամբ
վարուիս :

ՎԱՀԱՆ

Դուն ալ հանդարտէ. բարեկամութիւննիս պա-
րապ տեղ չաւրենք :

ՄԵՍՐՈՊ

Ուրեմն այսօր ծննդեանդ օրն է եղեր, չէի գի-
տեր. շնորհաւոր ըլլայ :

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

Շատ տարիներո՛ւ հասնիս : Անշուշտ աղէկ պար-
գելներ առած պիտ'որ ըլլաս : Ըսէ նայիմ՝ հայրդ
ի՞նչ տուաւ :

ՄԵՍՐՈՊ

Անտարակոյս խել մը շաքարեղէն գնած պիտ'որ
ըլլայ :

ՊԵՐՃ

Հաքարեղէն. մե՞ծ բան: Հաքարեղէն ամէն օր ու-
ղածիս չափ ունիմ:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

Ուրեմն ստակ տուած պիտ'որ ըլլայ:

ՊԵՐՃ

Կարծեմ դուք զիս տղու տեղ կը դնէք: Հայրս
անանկ բան մը տուաւ, որն որ միայն ես կրնամ
գործածել:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

Ի՛նչ որ ըլլայ նե՛ ըլլայ, կարծեմ թէ ինծի ալ
տային նե՛ ես ալ կրնայի գործածել:

ՊԵՐՃ արհաւիրհելով ինչ:

Գ՞օ՛ւն. նայինք մէյ մը հասակդ երկու թիղ ըլ-
լայ: (Ներսիսին ու Վահանին՝ որոնք արանքին կը խօսին):
Դուք մէջերնիդ ի՛նչ կը մըմռաք: . . . Ահաւա-
սիկ Գալուստ ուտելու բան կը բերէ: Աթոռ ա-
ռէք, նստեցէք: (Գալուստ սեղանին վրայ անուշեղեն
կը դնէ ու դուրս կ'ելլէ: Պերճ երկու պղպիշերուն խեղ-
մը բան կուտայ, եւ ինք այնչափ շատ կ'արանէ՝ որ երկու
մեքերուն ամենեւին բան մը չի մնար:) Անշուշտ մայրս
ուրիշ բան ալ կը խաւրէ:

ՆԵՐՍԷՍ

Մենք բան մը չենք ուտեր:

ՊԵՐՃ

Կ'ուզէք կ'երէք, կ'ուզէք մ'ուտէք. հոգս չէ,
հասկըցար:

ՆԵՐՍԷՍ

Ասոր վրայ տարակոյս չունէի: Բայց որովհետեւ
դուն համարձակ խօսեցար, ես ալ պէտք է որ սըը-
տինս զրուցեմ: Թէպէտ զքեզ կը ճանչնայի, բայց
այսչափ բիրտ ու անքաղաքավար ըլլալդ չէի գիտեր:

ՊԵՐՃ

Բիրտ ու անքաղաքավար, հա՛. հիմա քեզի ո՛վ

ըլլալս կը սորվեցընեմ: (Բարին-Մեաթ քեր ինչ ցառիկէ,
դո՛ւրս կ'եւլէ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Թ.

ՆԵՐՍԷՍ, ՎԱՀԱՆ, ՀԱՄԱԶԱՍՊ, ՄԵՍՐՈՊ

ՎԱՀԱՆ

Ի՞նչ ըրիր, Ներսէս: Առանց կարծեաց պիտ'որ
երթայ հօրը՝ վրանիս հազարումէկ խօսք պիտի խօ-
սի, եւ զմեզ յանցաւոր պիտի ձգէ: Շիտակը այս-
օր աղէկ զբօսանք մը կ'ընենք:

ՆԵՐՍԷՍ

Ամենեւին չեմ վախնար: Պր. Վահէն ազնիւ ու
արդար մարդ մըն է. եւ անշուշտ իր սրդւոյն ինչ
տեսակ բնութեան տէր ըլլալն ալ աղէկ կը ճանչնայ:
Ես հիմա իրեն կ'երթամ, ամենայն ինչ տեղն ի տե-
ղը կը հասկըցընեմ, թող ինք դատաստան ընէ որ
յանցաւորն ո՛վ է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

ՆԱԽԸՆԹԱՅՆԵՐՆ ՈՒ ՊԵՐՃ Է-ԷԴԻՔ ՊՐ. ՎԱՀԻ

ՊԵՐՃ Է-ԷԻՔ յերթը վաղեւիկ ներս ինչ փոխ: Երբեք պարտի-
ները վախալով կ'երթան անխիտ մը ինչ պահաւորին, եւ
մեծերը արեւելին հասարակութեան ինչ փոխ: Ներսէսին:

Հիմա քեզի բիրտն ու անքաղաքավարը կը ցու-
ցընեմ. . . : (Սորը պարտանին հանել կ'ողջ. քոյց
սրոյ փոխ հնդկահաւի իողոր քրիկ մը դո՛ւրս կ'եւլէ:
Երբեք պարտիները ինչ փոխ քոյցայայն թիշաղիլ է-
մօր քոյց:)

ՆԵՐՍԷՍ

Յառաջ եկէք նայինք, Պարոն, քաջութիւնն իդ
ցուցըցէք:

ՎԱՀԱՆ

Արդէն ինք բաւական ամբչցած է, աւելի մի խոնարհեցըներ :

ՄԵՍՐՈՊ

Իր աս զարհուրելի զէնքովը մէկու մը մնաս չիկըրնար տալ :

ՎԱՀԱՆ

Եկէք, բարեկամք, մենք երթանք, որ ինք իրմէ սրախաղութիւն ընէ :

ՆԵՐՍԷՍ

Խեղքը գլուխը կրնայինք բերել. բայց կը յուսամ որ առած դասը բաւական է :

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

Մնաս բարով, Պարոն Հնդկահաւեանց :

ՄԵՍՐՈՊ

Ստոյգ է որ իրեն պէս զարհուրելի ու մեծ մարդու հետ ընտանութեամբ վարուիլը մեղի չ'իյնար :

ՆԵՐՍԷՍ

Բայց չգացած՝ երթանք բանը Պր. Վահէին հասկըցըներք, ապա թէ ոչ՝ բոլոր յանցանքը մեր վրայ կ'իյնայ :

ՎԱՀԱՆ

Այնպէս է : Վրանիս ինչ համարում կ'ունենար, թէ որ առանց մնաք բարով ըսելու՝ ձգէինք երթայինք :

ՊՐ. ՎԱՀԷ ԻԵՐՈՍԷԻԼԷ :

Աս ինչ է, ինչ պատահեր է : (Պերճ Բարկունէնէն հոս էայ :

ՆԵՐՍԷՍ

Թողութիւն տուէք, Պարոն, եղած անկարգութեան. ամէնքս ալ ասանկ բան պատահելուն վրայ կը ցաւինք :

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Դուք թողութիւն խնդրելու պատճառ մը չունիք :

ամէն բան իմացայ, որդւոյս խօսած անպատշաճ խօս-
քերը բոլոր լսեցի: Սիրտս աւելի անոր կը նեղանայ՝
որ քիչ մը յառաջ խոստումներ բրած էր որ մար-
դու պէս վարուի: Հատոնց է իրեն յանձնապատա-
նութեան ու բրտութեան նշանները տեսած էի. բայց
կ'ուզէի անձամբ փորձել թէ ի՞նչ աստիճանի հասած
է: Որպէս զի դժբախտութիւն մը չպատահի, ինչ-
պէս կը տեսնէք՝ սուրն անանկ վիճակի մէջ դրուած
է, որ մնաս մը չիկրնար ընել:

ՆԵՐՍԻՍ

Մեզի հրաման տուէք, Պարոն որ երթանք: Ան-
տարակոյս մեր ներկայութիւնը հրամանոց որդւոյն
հաճելի չէ:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Չէ. չէ, կեցէք, որդիքս. կրնաք մէկտեղ զբօս-
նուլ. հիմա Տիրանը կը խաւրեմ, որ քովերնիդ կե-
նայ: Եկէք ուրիշ խուց մ'երթանք:

ՎԱՀԱՆ

Հրաման տուէք որ Պերճն ալ քովերնիս մնայ.
այսօրուան դէպքն անշուշտ ուրիշ անգամ չիպա-
տահիր:

ՊՐ. ՎԱՀԷ

Միայն աս պայմանով կը հաւանիմ, որ բոլոր օրը
դրչէ սուրը վրան կրէ:

